

Zwaarder gestraft?

Verder onderzoek naar etnisch gerelateerde straf -toemeting: verschillende soorten en maten van sanctiesomslag

Sigrid van Wingerden & Hilde WerminkZwaarder

Raad voor de
rechtspraak

Colofon

Raad voor de rechtspraak

Postbus 90613

2509 LP Den Haag

Deze publicatie verschijnt in het kader van het wetenschappelijk onderzoeksprogramma van de Raad voor de rechtspraak. Uitgave daarvan betekent niet dat de inhoud het standpunt van de Raad voor de rechtspraak weergeeft. Onderzoek in opdracht van de Raad voor de rechtspraak, uitgevoerd door Instituut Strafrecht en criminologie, Universiteit Leiden

Raad voor de
rechtspraak

Onderzoekers

Dr. mr. S.G.C. (Sigrid) van Wingerden
Instituut voor Strafrecht en criminologie, Universiteit Leiden

Dr. H.T. (Hilde) Wermink
Instituut voor Strafrecht en criminologie, Universiteit Leiden

Voor leden van de rechterlijke organisatie zijn gratis exemplaren beschikbaar.

Deze kunnen worden besteld bij:

Raad voor de rechtspraak
Secretariaat Directie Strategie & Ontwikkeling
Postbus 90613
2509 LP Den Haag
Tel. (070) 361 97 05
E-mail: researchmemoranda@rechtspraak.nl

De integrale tekst van dit rapport is gratis te downloaden van:

www.rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak

Rubriek: wetenschappelijk onderzoek

Uitgever

Sdu Uitgevers bv, Den Haag

Vormgeving

Corps, Den Haag

Opmaak binnenwerk

LINE UP boek en media bv, Groningen

Oplage

500 stuks

Oktober 2016

© Staat der Nederlanden (Raad voor de rechtspraak)

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, in een voor anderen toegankelijk gegevensbestand worden opgeslagen of worden openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Raad voor de rechtspraak. De toestemming wordt hierbij verleend voor het verveelvoudigen, in een gegevensbestand toegankelijk maken of openbaar maken waarvoor geen geldelijke of andere tegenprestatie wordt gevraagd en ontvangen en waarbij deze uitgave als bron wordt vermeld.

Inhoud

Inhoud	4
Samenvatting	5
1. Inleiding	8
2. Onderzoeksvragen	10
3. Data en onderzoeksmethoden	12
3.1 Data	12
3.2 Berekening sanctiepunten	13
3.3 Analyse	14
4. Resultaten	16
4.1 Sanctiesoorten en -combinaties	16
4.2 Etniciteit en sanctietype	18
4.3 Etniciteit en sanctiehoogte	23
4.4 Etniciteit en combinaties van sancties	28
Conclusie	32
Discussie	34
Literatuur	37

Raad voor de
rechtspraak

Samenvatting

In ons rapport 'Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting' dat begin 2015 verscheen, concludeerden wij dat straftoemetingsverschillen tussen herkomstgroepen vooral verklaard kunnen worden door andere kenmerken dan etniciteit: de onderscheiden herkomstgroepen worden verschillend gestraft omdat zij van elkaar verschillen in voor de straftoemeting van belang zijnde delict-, dader- en proceskenmerken. De ene herkomstgroep pleegt zwaardere delicten dan de andere, het aandeel vrouwen en jongeren verschilt tussen de groepen, net als de aard en omvang van de justitiële documentatie en de sociale omstandigheden van de verdachte, zoals die tot uiting komen in bijvoorbeeld werkloosheid en hun sociale netwerk. Ten slotte zijn de herkomstgroepen ook verschillend verdeeld over rechtbanken en verschillen de herkomstgroepen in de frequentie en de mate waarin voorlopige hechtenis is toegepast. Ook deze verschillen kunnen effect hebben op de straftoemeting. Wanneer in de analyses echter met deze kenmerken rekening wordt gehouden, blijken de etnisch gerelateerde verschillen in straftoemeting niet helemaal verdwenen te zijn: zo hebben Turken van de tweede generatie nog altijd een grotere kans op gevangenisstraf dan autochtone daders, en krijgen Turken, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig westers' van de eerste generatie een langere gevangenisstraf dan autochtone daders, net als Marokkanen van de tweede generatie.

Een beperking van dat eerdere onderzoek is dat de resultaten alleen zijn gebaseerd op de toepassing van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf, waarbij het zowel gaat om de kans dat een verdachte tot gevangenisstraf wordt veroordeeld (ten opzichte van een andere straf), als om de duur van de gevangenisstraf. Daardoor geven de resultaten een onvolledig beeld van de straftoemetingspraktijk omdat er ook andere sancties opgelegd kunnen worden dan de onvoorwaardelijke gevangenisstraf. De vraag rijst daarom welke rol de etniciteit van de verdachte speelt bij de straftoemeting als niet alleen naar de onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt gekeken, maar ook naar andere sancties.

In de huidige studie is daarom onderzocht welke rol de etniciteit van de verdachte speelt bij de oplegging van andere strafsoorten en -modaliteiten.¹ Om ook rekening te houden met combinaties van sancties is bovendien de totale zwaarte van de aan een dader opgelegde sancties onderzocht. Hiervoor zijn verschillende sancties omgerekend naar sanctiepunten.

De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat de rol die etniciteit speelt bij de straftoemeting verschilt voor de diverse strafsoorten en -maten. Als in de analysemodellen alleen naar de samenhang tussen etniciteit en sanctietype gekeken wordt, en nog geen rekening wordt gehouden met andere straftoemetingsfactoren (delict-, dader- en proceskenmerken), blijken alle onderscheiden allochtone groepen weliswaar een grotere kans te hebben op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf dan autochtonen, maar daar staat tegenover dat zij bijna allemaal een kleinere kans hebben op een (on)voorwaardelijke taakstraf en veelal ook op een onvoorwaardelijke geldboete. Een grotere kans op de ene strafsoort gaat dus vaak hand in hand met een kleinere kans op een andere strafsoort.

¹ Met modaliteit wordt bedoeld of de sanctie voorwaardelijk dan wel onvoorwaardelijk is opgelegd.

Raad voor de
rechtspraak

Wij zien echter ook dat etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting grotendeels verklaard kunnen worden door delict-, dader- en proceskenmerken. Dat betekent dat sommige herkomstgroepen wel anders gestraft worden dan autochtonen, maar dat de reden daarvan bijvoorbeeld is dat de verdachten in de ene herkomstgroep voor zwaardere delicten terechtstaan dan verdachten in de andere groep, of dat zij vaker problemen hebben op het gebied van werk en opleiding of relaties. Als in de analysemodellen rekening wordt gehouden met die delict-, dader- en proceskenmerken, blijkt dat de verschillen tussen herkomstgroepen veel kleiner zijn. Toch zijn zij niet helemaal verdwenen. Enkele allochtone groepen hebben een grotere kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf of krijgen een langere gevangenisstraf dan autochtonen, terwijl er bij de andere straftypen steeds herkomstgroepen zijn die een kleinere kans hebben om tot die andere straftypen veroordeeld te worden, of bij wie de sanctiemaat voor die andere sanctietypen lager ligt dan bij autochtonen. Er zijn echter geen herkomstgroepen aan te wijzen die stelselmatig voor alle sanctietypen significant anders gestraft worden dan autochtonen; er is geen duidelijk etnisch patroon in de straftoemeting.

Aangezien sommige herkomstgroepen meer kans hebben op de ene strafsoort of -modaliteit en minder kans op een andere strafsoort of -modaliteit en omdat zij voor het ene sanctietype een langere of hogere straf krijgen terwijl zij voor een ander sanctietype een kortere of lagere straf krijgen, rijst de vraag hoe die tegengestelde effecten tegen elkaar opwegen: is de totale straf waartoe allochtone groepen veroordeeld worden nu zwaarder dan die van autochtonen? Om die vraag te beantwoorden zijn de verschillende sancties omgerekend naar sanctiepunten, waardoor ook met het hele sanctiepakket en combinaties van sancties rekening gehouden kan worden. Ook hier blijkt dat allochtone groepen weliswaar meer sanctiepunten hebben dan autochtonen, maar dat deze verschillen grotendeels kunnen worden 'wegverklaard' doordat de herkomstgroepen verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken. Zo blijken er bij omrekenleutel A, waarin een dag gevangenisstraf conform de wettelijke regels voor vervangende hechtenis gelijkgesteld is met een taakstraf van 2 uur en een geldboete van 25 euro en waarin bovendien de ISD- en tbs-maatregel (respectievelijk maatregel Inrichting Stelselmatige Daders en terbeschikkingstelling) zijn meegenomen in de berekeningen, bij de sanctiepunten voor de onvoorwaardelijke straffen geen verschillen meer te bestaan tussen autochtonen en allochtone groepen. Bij het aantal sanctiepunten voor voorwaardelijke sancties verschillen enkele herkomstgroepen nog wel van elkaar. Als de sanctiepunten voor de onvoorwaardelijke en voorwaardelijke sancties bij elkaar opgeteld worden, blijken er bij omrekenleutel A tussen de herkomstgroepen geen verschillen meer te bestaan in de sanctiezwaarte. Dit betekent dat een zwaardere bestraffing in de vorm van de ene strafsoort of -modaliteit gecompenseerd wordt door een minder zware bestraffing bij een andere strafsoort of -modaliteit, waardoor uiteindelijk de totale sanctiezwaarte voor autochtonen niet significant verschilt van die van allochtonen.

Bij omrekenleutel B, waar de verhouding tussen de verschillende sanctietypen meer aansluit bij de maatschappelijke percepties daarover, zijn er echter nog wel twee herkomstgroepen die significant zwaarder worden gestraft dan autochtonen: het totale aantal sanctiepunten voor Turken van de eerste generatie is 9% hoger dan voor autochtonen en dat van Marokkanen van de tweede generatie is 12% hoger.

Raad voor de
rechtspraak

Het is dus afhankelijk van de omrekenleutel of er etnisch gerelateerde verschillen in de zwaarte van de totale straf zijn te signaleren. Zowel in de onderzoeks- als in de rechtspraak is daarom meer aandacht voor de onderlinge verhouding tussen verschillende sancties gewenst.

Raad voor de
rechtspraak

1. Inleiding

Begin 2015 verscheen ons rapport 'Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting' over de rol die de herkomst van de verdachte speelt bij de straftoemetingsbeslissing van de rechter.² Uit dit onderzoek blijkt dat allochtone daders een grotere kans hebben om tot gevangenisstraf veroordeeld te worden dan autochtone daders. Ook de duur van de gevangenisstraf is voor sommige allochtone groeperingen langer dan voor autochtone daders. De onderscheiden herkomstgroepen blijken echter ook te verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken. Allochtone daders staan bijvoorbeeld vaker voor een drugsdelict terecht, zijn vaker man, hebben vaker al eens in de gevangenis gezeten, en ontkennen het delict vaker. Als er in de analysemodellen rekening gehouden wordt met die delict-, dader- en proceskenmerken, worden etnisch gerelateerde verschillen veel kleiner. Verschillen in straftoemeting tussen herkomstgroepen worden dus grotendeels verklaard door andere kenmerken dan etniciteit. Wanneer echter met heel veel van die andere kenmerken rekening wordt gehouden, blijken de verschillen niet helemaal verdwenen te zijn: zo hebben in een van de gebruikte datasets (het RISc-bestand) Turken van de tweede generatie nog altijd een grotere kans op gevangenisstraf, en krijgen Turken, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig westers' van de eerste generatie een langere gevangenisstraf dan autochtone daders, net als Marokkanen van de tweede generatie.³

De gevonden verschillen tussen de herkomstgroepen kunnen ofwel verklaard worden doordat de rechter deze mensen (bewust dan wel onbewust) anders behandelt,⁴ ofwel doordat er nog andere verschillen tussen de herkomstgroepen zijn. Het gaat hier om verschillen die samenhangen met de straftoemetingsbeslissing van de rechter, maar die niet in dit onderzoek zijn betrokken, zoals de houding van de verdachte op de zitting en de kenmerken van het slachtoffer. Maar de verschillen in straftoemeting kunnen mogelijk ook verklaard worden doordat het onderzoek zich alleen heeft gericht op de onvoorwaardelijke gevangenisstraf als afhankelijke variabele. Dat is een belangrijke beperking van het onderzoek omdat de zwaarte van de straf niet alleen bepaald wordt door de onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar ook door andere sanctiesoorten en -modaliteiten: de sanctie kan voorwaardelijk of onvoorwaardelijk zijn. Ook kan de rechter naast, of in plaats van een vrijheidsstraf een vrijheidsbenemende maatregel opleggen zoals ISD of tbs.

² Wermink e.a. 2015.

³ Omdat bij elke statistische toets hier een foutpercentage wordt gehanteerd van 5% ($p < 0,05$), kunnen we met 95% zekerheid zeggen dat een gevonden verschil niet op toeval berust. Hoewel voor de meeste gevonden verschillen de p-waarden nog kleiner waren dan 0,05 – en we er dus nog zekerder van kunnen zijn dat de gevonden verschillen niet op toeval berusten – is er net als bij iedere statistische toets altijd nog een kans dat we ten onrechte concluderen dat een verschil niet op toeval berust. Hoe meer toetsen in een onderzoek verricht worden, hoe groter de kans dat zich onder alle uitkomsten een resultaat bevindt waarvan we ten onrechte hebben aangenomen dat het verschil niet op toeval berust.

⁴ De rechter moet zijn straftoemetingsbeslissing nemen, terwijl onzeker is hoe groot de recidivekans van de verdachte exact is en hoe groot het gevaar voor de maatschappij is als de verdachte op vrije voeten wordt gesteld. Om met deze onzekerheid om te gaan vallen rechters (net als alle mensen) volgens de focal concerns theory of sentencing terug op patterned responses of perceptual shorthands (Crow 2005; Steffensmeier, Ulmer & Kramer 1998): bij de inschatting van de recidivekans en het gevaar voor de maatschappij maakt de rechter bewust of onbewust gebruik van stereotype beelden op basis van onder andere het geslacht, de leeftijd, de etniciteit en de sociale klasse van de verdachte. Straftoemetingsverschillen tussen herkomstgroepen kunnen dus (mede) ontstaan doordat rechters bewust of onbewust terugvallen op stereotypering.

Raad voor de
rechtspraak

In 2014 verscheen een straftoemingsstudie waarin wel rekening werd gehouden met andere sancties.⁵ Uit deze studie bleek dat veel straftoemingsfactoren, zoals de sociaal-demografische kenmerken van de dader, voor het ene sanctietype weliswaar strafverzwarend werken, maar voor het andere sanctietype strafverzachtend. Er vindt dus 'uitruil' van straffen plaats: een grotere kans op of een langere onvoorwaardelijke gevangenisstraf gaat vaak hand in hand met een kleinere kans op of een kortere onvoorwaardelijke taakstraf. Verschillen in de oplegging van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf zouden dus gecompenseerd kunnen worden door verschillen in de oplegging van (combinaties van) de andere sancties.

Conclusies over de rol van het geboorteland van de dader bij de straftoemeting blijken in die studie uit 2014 te veranderen als het onderzoek zich niet beperkt tot onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar uitgebreid wordt naar (combinaties van) andere sancties: verschillen in straftoemeting tussen daders die in Nederland geboren zijn en daders die in een ander westers land geboren zijn blijken weg te vallen. Deze daders worden dus niet zozeer zwaarder, maar anders gestraft. De andere categorie daders, die in een niet-westers land geboren zijn, blijkt als het hele sanctiepakket in ogenschouw wordt genomen niet zwaarder, maar zelfs lichter bestraft te worden dan daders die in Nederland geboren zijn – zij het dat dit verschil in sanctiezwaarte heel klein is. Kortom: uit deze studie blijkt dat er bij etniciteit niet zozeer sprake is van zwaardere straffen voor daders die in het buitenland geboren zijn, maar van andere straffen.

In het rapport 'Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting' luidt een van de aanbevelingen dan ook dat ook andere sanctietypen en -modaliteiten in het onderzoek betrokken zouden moeten worden. Aan die aanbeveling geeft onderhavige studie gehoor: het is een vervolgonderzoek waarin niet alleen de onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar het gehele sanctiepakket voorwerp van onderzoek is.⁶ De straftoemingsbeslissing wordt zodoende in een breder perspectief geplaatst dat meer recht doet aan de variaties in de praktijk van de straftoemeting.

Het doel van het onderhavige onderzoek is dan ook het vergroten van het inzicht in de rol van etniciteit bij de straftoemeting door het straftoemingsonderzoek uit 2015 voor een van de onderzoeksbestanden te herhalen, maar dan gericht op het gehele sanctiepakket. Op die manier kunnen de etnisch gerelateerde verschillen in de oplegging van onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen die gevonden zijn in de studie uit 2015, nader in het perspectief van de totale straftoemeting worden geplaatst.

⁵ Van Wingerden & Van Wilsem 2014.

⁶ Onder het gehele sanctiepakket wordt hier verstaan alle onvoorwaardelijke en voorwaardelijke hoofdstraffen, de maatregel terbeschikkingstelling (tbs) en de plaatsing in een inrichting voor stelselmatige daders (ISD). Bijzondere voorwaarden bij voorwaardelijke sancties, bijkomende straffen en overige maatregelen kunnen niet in het onderzoek worden betrokken omdat de precieze inhoud van de bijzondere voorwaarden niet in OM-data geregistreerd staat, en omdat bijkomende straffen als ontzetting van bepaalde rechten en verbeurdverklaring nog moeilijker kwantificeerbaar zijn, net als bijvoorbeeld een ontzegging van de rijbevoegdheid of het stilleggen van een onderneming.

Raad voor de
rechtspraak

2. Onderzoeksvragen

De hoofdvraag in dit onderzoek luidt: in hoeverre is er in het RISc-bestand van de studie uit 2015 nog sprake van etnisch gerelateerde verschillen als niet alleen naar de onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar ook naar (combinaties van) andere sancties wordt gekeken?

Om deze hoofdvraag te beantwoorden, zijn verschillende deelvragen opgesteld. Ten eerste wordt onderzocht welke rol de etniciteit van de dader speelt bij de oplegging van de onvoorwaardelijke hoofdstraffen.¹ Daarvoor zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de oplegging van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf (kans op gevangenisstraf en duur)?^{2 3}
2. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de oplegging van de onvoorwaardelijke taakstraf (kans op taakstraf en duur)?
3. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de oplegging van de onvoorwaardelijke geldboete (kans op geldboete en hoogte)?

Ten tweede wordt onderzocht welke rol etniciteit speelt bij de oplegging van voorwaardelijke sancties. De deelvragen daarbij luiden:

4. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de oplegging van voorwaardelijke gevangenisstraf (kans op gevangenisstraf en duur)?
5. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de oplegging van de voorwaardelijke taakstraf (kans op taakstraf en duur)?

De rol van de etniciteit van de dader bij de oplegging van de voorwaardelijke geldboete kan in deze studie niet worden onderzocht omdat de voorwaardelijke geldboete te weinig in het databestand voorkomt.⁴ Om ook rekening te kunnen houden met combinaties van sancties wordt ten slotte onderzocht welke rol etniciteit speelt bij de oplegging van het totale sanctiepakket. Hiertoe worden de verschillende sanctietypen en -modaliteiten omgerekend naar sanctiepunten. De deelvragen die hierbij horen zijn:

6. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de 'in totaal opgelegde onvoorwaardelijke sancties' waarbij verschillende onvoorwaardelijke sanctietypen zijn omgerekend naar sanctiepunten?
7. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de 'in totaal opgelegde voorwaardelijke sancties' waarbij verschillende voorwaardelijke sanctietypen zijn omgerekend naar sanctiepunten?

¹ Voor de tbs- en de ISD-maatregel worden geen aparte analyses verricht omdat deze niet vaak genoeg in de dataset voorkomen om door middel van ons regressiemodel onderzocht te kunnen worden; het aantal 'events per variable' is hier te laag (zie Peduzzi e.a. 1996).

² In dit onderzoek wordt onder gevangenisstraf (art. 9a lid 1 sub 1 Sr) tevens hechtenis (art. 9a lid 1 sub 2 Sr) verstaan.

³ Dit is de vraag die centraal stond in het onderzoek uit 2015, maar voor de volledigheid van de huidige studie wordt deze vraag wederom in het onderzoek betrokken.

⁴ Het aantal 'events per variable' is hier te laag om regressieanalyses te kunnen verrichten (zie Peduzzi e.a. 1996).

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

8. Wat is de rol van de etniciteit van de dader bij de 'in totaal opgelegde sancties' waarbij verschillende sanctietypen en -modaliteiten zijn omgerekend naar sanctiepunten?

Raad voor de
rechtspraak

3. Data en onderzoeksmethoden

3.1 Data

Voor dit onderzoek wordt gebruikgemaakt van een van de drie bestanden waar het onderzoek uit 2015 op gebaseerd is: het RISC-bestand.¹ Dit bestand betreft verdachten bij wie de reclassering in de periode 2005-2007 het risicotaxatie-instrument RISC (recidive inschattingsschalen) voorafgaand aan de terechtzitting heeft afgenomen en bevat informatie over onder andere de woonsituatie, het werk, de financiële situatie, relaties en middelengebruik van de verdachte. Dit RISC-bestand is gekoppeld aan OM-data die informatie bevatten over de beslissingen die in het strafproces tegen de verdachte zijn genomen.² Het RISC-bestand is bij uitstek geschikt voor dit onderzoek omdat het veel gedetailleerde informatie bevat over de sociale omstandigheden van de verdachte die van belang kunnen zijn voor de straftoemeting.

Het bestand is ook gekoppeld aan gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), zodat aan de hand van het geboorteland van de ouders de etniciteit van de verdachte bepaald kon worden en onderscheid gemaakt kon worden tussen eerstegeneratie-en tweedegeneratieallochtonen en autochtonen. Van de 24.338 verdachten in onze data lukte het bij 177 niet om de koppeling met CBS-gegevens te maken. Er bleven daarom gegevens van 24.161 verdachten over voor het onderzoek.³

¹ Zie het rapport uit 2015 voor meer informatie over het bestand.

² OM-data is afgeleid van COMPAS, het computerprogramma waarin de arrondissementsparketten en de griffies van de rechtbanken op arrondissementsniveau zaak-, feit- en afdoeningsgegevens registreren. Deze data worden ten behoeve van wetenschappelijk onderzoek door het Parket-Generaal aan het Wetenschappelijk Onderzoek-en Documentatiecentrum (WODC) verstrekt.

³ Als bij één verdachte in de betreffende periode meermalen een RISC is afgenomen in verschillende strafzaken, zit deze persoon dubbel in het bestand. Dit komt 697 keer voor.

Raad voor de
rechtspraak

3.2 Berekening sanctiepunten

Bij een analyse van combinaties van de diverse sanctietypen en -modaliteiten dienen deze in één maat omgezet te worden. We rekenen deze daarom om naar 'sanctiepunten'. Aangezien de omrekenleutel altijd enigszins arbitrair is, hanteren we twee verschillende omrekenleutels.⁴ Voor omrekenleutel A sluiten wij aan bij de regelingen omtrent vervangende hechtenis. In art. 22d lid 3 Sr (Wetboek van Strafrecht) wordt één dag gevangenisstraf gelijkgesteld aan twee uur taakstraf en in art. 24c lid 3 Sr wordt één dag gevangenisstraf gelijkgesteld aan 25 euro. Voor de omrekenleutel B sluiten wij meer aan bij maatschappelijke percepties over de weging van verschillende sanctietypen. Uit onderzoek van Ruiters en Tolsma blijkt dat burgers een dag gevangenisstraf niet relateren aan een taakstraf van twee uur, maar aan een taakstraf van acht uur.⁵ En uitgaande van het minimumloon (bruto 8,66 euro per uur) kan de waarde van acht uur taakstraf worden gelijkgesteld aan ongeveer 70 euro. De tweede omrekenleutel is op deze waarden gebaseerd.

Voor beide omrekenleutels berekenen wij voorts de sanctiezwaarte van voorwaardelijke sancties door de sanctiezwaarte, als de straf onvoorwaardelijk zou zijn, te vermenigvuldigen met de kans dat een dader binnen twee jaar recidiveert.⁶ Dat is voor volwassen daders 0,275.⁷ Ten slotte betrekken we ook de maatregelen van ISD en tbs bij de berekening van de sanctiezwaarte. Omdat de ISD-maatregel in de regel twee jaar duurt, wordt ISD gelijkgesteld aan een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van twee jaar (730 dagen). Tbs wordt gelijkgesteld aan een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van 1.864 dagen: de gemiddelde verblijfsduur in de periode 2005-2007 van 5,1 jaar.⁸ De omrekenleutels die voor dit onderzoek worden gehanteerd, luiden daarom:

⁴ Wij hebben ook nog gerekend met een derde omrekenleutel die aansloot bij de oriëntatiepunten voor straffoemeting van het Landelijk Overleg Vakinhoud Strafrecht (LOVS), waaruit herleid kan worden dat één dag gevangenisstraf overeenkomt met twee uur taakstraf en 50 euro geldboete. Omdat de resultaten bij deze omrekenleutel niet afweken van die van de eerste omrekenleutel, worden deze verder niet gerapporteerd. Zij kunnen worden opgevraagd bij de auteurs.

⁵ Ruiters & Tolsma 2010.

⁶ Recidive betekent immers dat de dader de algemene voorwaarden bij de voorwaardelijke sanctie heeft overtreden en dat de voorwaardelijke straf ten uitvoer gelegd zou kunnen worden.

⁷ Wartna e.a. 2011.

⁸ Nagtegaal, Van der Horst & Schönberger 2011.

Omrekenleutel A

Sanctiepunten A =

$$\left(\begin{aligned} & [\text{dagen onv gev}] + \frac{[\text{uren onv taakstraf}]}{2} + \frac{[\text{euro's onv geldboete}]}{25} + [\text{onv ISD}] * 730 + [\text{tbs}] * 1864 \\ & + 0,275 * \left([\text{dagen vwr gev}] + \frac{[\text{uren vwr taakstraf}]}{2} + \frac{[\text{euro's vwr geldboete}]}{25} + [\text{vwr ISD}] * 730 \right) \end{aligned} \right)$$

Omrekenleutel B

Sanctiepunten B =

$$\left(\begin{aligned} & [\text{dagen onv gev}] + \frac{[\text{uren onv taakstraf}]}{8} + \frac{[\text{euro's onv geldboete}]}{70} + [\text{onv ISD}] * 730 + [\text{tbs}] * 1864 \\ & + 0,275 * \left([\text{dagen vwr gev}] + \frac{[\text{uren vwr taakstraf}]}{8} + \frac{[\text{euro's vwr geldboete}]}{70} + [\text{vwr ISD}] * 730 \right) \end{aligned} \right)$$

onv = onvoorwaardelijk

vwr = voorwaardelijk

gev = gevangenisstraf

3.3 Analyse

Het onderzoek wordt op dezelfde wijze uitgevoerd als in de studie uit 2015. Dat betekent dat de rol van de etniciteit van de dader bij de straftoemeting wordt onderzocht met behulp van multivariabele regressieanalyses (logistische en *Ordinary Least Square* (OLS)). De modellen hebben dezelfde verklarende variabelen (delict-, dader- en proceskenmerken) als die uit de eerdere studie, maar naast de kans op en de duur van de *onvoorwaardelijke gevangenisstraf* worden nu ook andere sancties onderzocht: de onvoorwaardelijke taakstraf en geldboete en de voorwaardelijke gevangenisstraf en taakstraf.⁹

Bij de analyses van de kans op een bepaalde strafsoort of -modaliteit wordt steeds onderzocht wat de kans op die straf is ten opzichte van de kans op een andere straf.¹⁰

⁹ Als delictkenmerken zijn meegenomen: de maximale strafdreiging en het type delict. Als daderkenmerken zijn naast etniciteit meegenomen: het geslacht, de leeftijd, het strafrechtelijk verleden en de leefgebieden van de RISc (wonen, opleiding en werk, financiën, relaties met partner en familie, relaties met vrienden, drugsgebruik, alcoholgebruik, emotioneel welzijn, denkpatronen, gedrag en vaardigheden en houding. Als proceskenmerken zijn meegenomen: het arrondissement waarin de zaak berecht is, of de verdachte het delict ontkent, of er voorlopige hechtenis is toegepast, en wat de duur van de voorlopige hechtenis is. Zie de studie uit 2015 voor meer informatie over deze variabelen.

¹⁰ Bij de taakstraf bestaat de vergelijkingsgroep dus zowel uit daders die een gevangenisstraf hebben gekregen als uit daders die een geldboete hebben gekregen. Het is daarom moeilijk om te zeggen of daders die tot een taakstraf worden veroordeeld 'lichter' bestraft worden, omdat het ten opzichte van de geldboete een zwaardere straf is. Bij de geldboete bestaat de vergelijkingsgroep enkel uit daders die zwaardere strafsoorten hebben gekregen, waardoor een kleinere kans op de geldboete betekent dat er sprake is van een ondervertegenwoordiging in de lichtste strafsoort. Er is dan voor dit type straf sprake van een lichtere bestraffing, maar het zegt

Raad voor de
rechtspraak

Ten slotte worden analyses verricht op het totale aantal sanctiepunten waarin verschillende straffen en maatregelen via de twee genoemde omrekenleutels met elkaar zijn gecombineerd. Omdat de strafmaat niet normaal verdeeld is, nemen we van de duur van de straffen en van de sanctiepunten de natuurlijke logtransformatie, zodat de scheve verdeling wordt genormaliseerd en er rekening mee wordt gehouden dat een extra sanctiepunt een andere 'impact' heeft voor verschillende sanctiezwaarden.

niets over of de dader uiteindelijk lichter bestraft wordt omdat aan hem ook andere (zwaardere) strafsoorten opgelegd kunnen zijn.

Raad voor de
rechtspraak

4. Resultaten

4.1 Sanctiesoorten en -combinaties

Deze paragraaf beschrijft eerst welke sancties de rechter heeft opgelegd uitgaande van onze data. Tabel 1 geeft aan hoe vaak een bepaalde hoofdstraf onvoorwaardelijk of voorwaardelijk is opgelegd aan de 24.161 verdachten. De voorwaardelijke en de onvoorwaardelijke gevangenisstraf zijn de straffen die het vaakst zijn opgelegd (respectievelijk aan 54% en 40% van de verdachten). Geldboetes komen relatief weinig voor in onze data.¹ In totaal zijn er 35.465 hoofdstraffen opgelegd. Hieruit kan worden afgeleid dat combinaties van sancties ook veelvuldig voorkomen. Tabel 2 geeft weer dat 72% van de daders die tot één onvoorwaardelijke sanctie worden veroordeeld daarnaast tot één of meer voorwaardelijke sancties wordt veroordeeld. Van de daders die tot twee of meer onvoorwaardelijke sancties worden veroordeeld, krijgt 80% daarvan tevens een voorwaardelijke straf opgelegd. Nadere besturing van de opgelegde sancties wijst uit dat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf in drie kwart van de gevallen gecombineerd wordt met een andere onvoorwaardelijke of voorwaardelijke hoofdstraf.²

De hoeveelheid sancties die naast de onvoorwaardelijke gevangenisstraf wordt opgelegd en de combinaties van deze sancties staven de gedachte dat straftoemetingsonderzoek tekortschiet als het zich alleen richt op de onvoorwaardelijke gevangenisstraf. In de volgende paragrafen wordt daarom uiteengezet wat de samenhang van de etniciteit van de verdachte is met de oplegging van andere sanctiesoorten, -modaliteiten en -combinaties.

¹ Dat kan verklaard worden doordat onze dataset verdachten betreft bij wie de reclassering een RISc heeft afgenomen. Dit gebeurt voornamelijk in strafzaken waarin men verwacht dat de rechter een vrijheidsbenemende sanctie of een sanctie met reclasseringtoezicht oplegt. In een strafzaak waarin men een geldboete verwacht, zal niet snel een RISc worden afgenomen. Deze lichtere zaken zitten daarom niet in ons bestand.

² Zie Van Wingerden & Van Wilsem (2014) voor meer informatie over hoe in het RISc-bestand straffen in combinatie met elkaar zijn opgelegd.

Tabel 1 Aantal opgelegde hoofdstraffen (N = 35.465) aan 24.161 verdachten

Hoofdstraf	N straffen	Percentage van de 24.161 verdachten dat de straf heeft gekregen
<i>Onvoorwaardelijk</i>		
Gevangenisstraf	9.741	40
Taakstraf	8.519	35
Geldboete	1.073	4
Totaal onvoorwaardelijk	19.333	75*
<i>Voorwaardelijk</i>		
Gevangenisstraf	13.001	54
Taakstraf	2.450	10
Geldboete	681	3
Totaal voorwaardelijk	16.132	67**

*Dit is het percentage verdachten dat tot minstens 1 onvoorwaardelijke straf is veroordeeld.

**Dit is het percentage verdachten dat tot minstens 1 voorwaardelijke straf is veroordeeld.

De percentages tellen niet op tot 100% omdat een dader kan worden veroordeeld tot meerdere strafsoorten of -modaliteiten.

Tabel 2 Kruistabel van aantal onvoorwaardelijke en voorwaardelijke hoofdstraffen

Aantal onvoorwaardelijke straffen	0% voorwaardelijke straffen	1% of meer voorwaardelijke straffen	Totaal %	Totaal N
0	51	49	100	5.930
1	28	72	100	16.493
2 of meer	20	80	100	1.738
Totaal	33	67	100	24.161

Raad voor de
rechtspraak

4.2 Etniciteit en sanctietype

Uit ons eerdere onderzoek naar de oplegging van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf bleek dat allochtonen een grotere kans hebben om die straf te krijgen dan autochtonen. Tabel 3 geeft die kansen ook weer voor andere sanctietypen en -modaliteiten. Niet-westerse allochtonen krijgen vaker een gevangenisstraf, maar minder vaak een taakstraf of een geldboete dan autochtonen. Ook als specifieker naar de verschillende herkomstgroepen gekeken wordt, blijken er grote verschillen te zijn.³ Waar 45% van de autochtonen tot een onvoorwaardelijke taakstraf wordt veroordeeld, is dit voor Marokkanen van de eerste en tweede generatie maar 31%. Marokkaanse daders worden bovendien relatief weinig tot een (on)voorwaardelijke geldboete veroordeeld. Bij de voorwaardelijke gevangenisstraf zijn de verschillen tussen de herkomstgroepen weliswaar niet heel groot, maar toch hebben bijna alle herkomstgroepen een grotere kans op een voorwaardelijke gevangenisstraf dan autochtonen. Surinamers van de tweede generatie hebben de grootste kans op een voorwaardelijke gevangenisstraf: 72% van hen krijgt deze straf, tegenover 61% van de autochtonen.

Uit de tabel blijkt niet alleen dat er bij alle sanctietypen en -modaliteiten verschillen bestaan tussen de herkomstgroepen, sommige sanctietypen blijken ook elkaars tegenpolen te zijn: hoe groter de kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, hoe kleiner de kans op een taakstraf en op een geldboete. Andersom betekent dit dat autochtonen weliswaar de kleinste kans hebben om tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf te worden veroordeeld, maar dat zij de grootste kans hebben op een (on)voorwaardelijke taakstraf.

³ Deze verschillen zijn voor alle strafsoorten en -modaliteiten statistisch significant (respectievelijk: $\chi^2(12, 20.840) = 713,00, p < 0,001$; $\chi^2(12, 20.840) = 230,89, p < 0,001$; $\chi^2(12, 20.840) = 84,73, p < 0,001$; $\chi^2(12, 20.840) = 49,80, p < 0,001$; $\chi^2(12, 20.840) = 108,98, p < 0,001$; $\chi^2(12, 20.840) = 64,88, p < 0,001$)).

Tabel 3 De kans op een bepaald straftype naar etniciteit

	N	Onv. gev.straf	Onv. Taak- straf	Onv. geld- boete	Vw. gev.straf	Vw. Taak- straf	Vw. Geld- boete
<i>Herkomst</i>							
Autochtoon	12.213	40%	45%	6%	61%	13%	4%
1e en 2e westers	1.812	48%	38%	5%	63%	11%	3%
1e en 2e niet-westers	6.815	58%	35%	3%	64%	9%	2%
<i>Herkomst en generatie</i>							
1e Turks	592	48%	34%	5%	63%	9%	4%
1e Marokkaans	914	62%	31%	2%	65%	9%	1%
1e Surinaams	1.212	54%	37%	4%	64%	11%	2%
1e Antilliaans/ Arubaans	946	62%	31%	3%	63%	7%	1%
1e overig westers	704	47%	33%	7%	61%	13%	4%
1e overig niet- westers	1.100	51%	37%	4%	59%	12%	3%
2e Turks	413	59%	40%		66%	9%	*
2e Marokkaans	638	72%	31%	2%	64%	5%	*
2e Surinaams	692	63%	36%	4%	72%	8%	*
2e Antilliaans/ Arubaans	134	61%	35%	*	64%	10%	*
2e overig westers	1.108	48%	41%	5%	65%	10%	3%
2e overig niet- westers	174	56%	39%	9%	64%	8%	17%
Totaal	20.840	47%	41%	5%	62%	12%	3%

*Er zijn in onze data 10 of minder Turken en Antillianen van de tweede generatie die tot een onvoorwaardelijke geldboete zijn veroordeeld. Het CBS staat dan niet toe dat die gegevens in de tabel worden opgenomen vanwege het onthullingsrisico. Deze Turken en Antillianen zijn daarom in deze tabel ingedeeld bij 'tweede generatie overig niet-westers'. Bij de voorwaardelijke geldboete zijn de Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen/Arubanen van de tweede generatie om dezelfde reden ingedeeld bij 'tweede generatie overig niet-westers'.

Raad voor de
rechtspraak

Deze straftoemingsverschillen kunnen veroorzaakt worden doordat de herkomstgroepen verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken. In de studie uit 2015 is bijvoorbeeld beschreven dat de groepen van elkaar verschillen in het percentage vrouwen en in de gemiddelde leeftijd. Ook zijn er verschillen in strafrechtelijk verleden: Turken en Surinamers van de eerste en tweede generatie hebben een korter strafblad dan autochtonen, terwijl de andere herkomstgroepen juist een zwaarder strafrechtelijk verleden hebben. Autochtonen hebben relatief vaker problemen op het gebied van alcoholgebruik en emotioneel welzijn, maar op de andere leefgebieden die de RISc in kaart brengt hebben autochtonen meer problemen. Naast verschillen in daderkenmerken zijn er ook verschillen in kenmerken van het delict: Surinamers van de eerste generatie staan relatief vaak voor opiumdelicten terecht, Turken relatief vaak voor mishandeling en Marokkanen vaak voor diefstal. Gemiddeld staan allochtonen voor zwaardere delicten terecht dan autochtonen. Ten slotte zijn er verschillen tussen de herkomstgroepen waar het de proceskenmerken betreft. Zo zitten allochtone verdachten vaker en langer in voorarrest dan autochtone verdachten en nemen zij vaker een ontkennende proceshouding aan.⁴

Omdat deze delict-, dader- en proceskenmerken een rol kunnen spelen bij de straftoemeting – en zodoende de straftoemingsverschillen uit tabel 3 (mede) kunnen verklaren – zijn logistische regressieanalyses verricht. Om goed te kunnen zien in hoeverre delict-, dader- en proceskenmerken de samenhang tussen etniciteit en straftoemeting verklaren, geeft tabel 4 eerst de resultaten van de modellen waarin (net als in tabel 3) geen rekening is gehouden met delict-, dader- en proceskenmerken, en vervolgens geeft tabel 5 de resultaten weer van de regressieanalyses waarin wel gecontroleerd is voor dader-, delict- en proceskenmerken.

De getallen in de tabel zijn *odds ratio's*. Dit zijn voor de verschillende herkomstgroepen de kansverhoudingen om tot een bepaalde straf veroordeeld te worden ten opzichte van de kans om niet tot die straf veroordeeld te worden. Wanneer de odds ratio groter is dan 1, dan heeft de betreffende herkomstgroep een grotere kans(verhouding) om tot die straf veroordeeld te worden dan de groep autochtonen. Als de odds ratio kleiner is dan 1, is die kans(verhouding) kleiner. De sterretjes achter de odds ratio geven aan dat het gevonden verschil statistisch significant is. Dat betekent dat we met (minstens) 95% zekerheid kunnen stellen dat het gevonden verschil niet op toeval berust, maar 'echt' is.⁵ Uit tabel 4 blijkt bijvoorbeeld dat de kans om een onvoorwaardelijke gevangenisstraf te krijgen voor Turken van de eerste generatie 1,38 keer zo groot is als voor autochtonen; hun kansverhouding is dus 38% hoger.

De resultaten van tabel 4 en tabel 5 laten zien dat de straftoemingsverschillen tussen de herkomstgroepen sterk verminderd zijn in de gecontroleerde modellen: waar in tabel 4.

⁴ Zie hoofdstuk 6 van het rapport uit 2015.

⁵ Bij één sterretje kunnen we met 95% zekerheid stellen dat het gevonden verschil niet op toeval berust. Bij twee sterretjes kunnen we dat met 99% zekerheid stellen, en bij drie sterretjes met 99,9% zekerheid.

Raad voor de
rechtspraak

voor heel veel herkomstgroepen de kans⁶ op een bepaalde straf significant verschilt van die van autochtonen, zijn in tabel 5 de meeste verschillen niet meer statistisch significant.⁷ De verschillen in straftoemeting tussen autochtonen en diverse allochtone groepen zijn echter nog niet helemaal verdwenen: vergeleken met autochtonen hebben Turken van de tweede generatie nog altijd een grotere kans op onvoorwaardelijke gevangenisstraf, Turken en daders uit de categorie 'Overig westers' van de eerste generatie hebben een kleinere kans op een onvoorwaardelijke taakstraf, Marokkanen van de eerste generatie hebben een kleinere kans op een onvoorwaardelijke geldboete, Surinamers van de tweede generatie hebben een grotere kans op een voorwaardelijke gevangenisstraf en ten slotte hebben Turken van de eerste generatie, Antillianen/Arubanen van de eerste generatie en tweedegeneratiedaders uit de categorie 'Overig westers' een kleinere kans op een voorwaardelijke taakstraf dan autochtonen. Er zijn dus nog verschillen tussen herkomstgroepen, maar er is geen duidelijk patroon waarneembaar: er is niet één bepaalde herkomstgroep aan te wijzen die structureel voor alle sanctietypen significant anders gestraft wordt dan autochtonen.

⁶ Omwille van de leesbaarheid spreken we over kansen, waar het eigenlijk odds ratio's betreffen.

⁷ Bij een stapsgewijze opbouw van het analysemodel viel op dat allochtone groepen – ook als rekening gehouden is met delict- en daderkenmerken – nog altijd een significant grotere kans hebben op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf en op een onvoorwaardelijke taakstraf dan autochtone daders. Pas als aan het model wordt toegevoegd of en hoe lang de verdachte in voorarrest is geweest, zijn de meeste verschillen tussen autochtonen en allochtone groepen niet meer significant. Om meer inzicht te krijgen in de rol van de etniciteit van de verdachte bij het voorarrest zijn nadere regressieanalyses verricht. Deze wijzen uit dat de etniciteit van de verdachte samenhangt met de kans op voorarrest – ook als gecontroleerd is voor delict-, proces- en daderkenmerken. Deze resultaten zijn weergegeven in bijlage 4: alle eerstegeneratieallochtonen hebben een grotere kans om tijd in voorarrest door te brengen dan autochtonen. Alleen bij Antillianen van de eerste generatie is dit verschil niet statistisch significant. Van de tweedegeneratieallochtonen hebben de Turken en de Marokkanen een significant grotere kans om tijd in voorarrest door te brengen dan autochtonen. Het voorarrest blijkt dus een belangrijk aandeel te hebben in het verklaren van etnisch gerelateerde straftoemingsverschillen.

Tabel 4 Samenhang tussen etniciteit en de kans op een straf (regressieanalyses, ongecontroleerd voor andere dader-, delict- en proceskenmerken)

	Effectparameters (odds ratio's)				
	Onv. gev.straf	Onv. taakstraf	Onv. geldboete	Vw. gev.straf	Vw. taakstraf
<i>Herkomst en generatie</i>					
Autochtoon (ref.)	-	-	-	-	-
1e Turks	1,38***	0,63***	0,85	1,05	0,68**
1e Marokkaans	2,48***	0,55***	0,38***	1,18*	0,61***
1e Surinaams	1,77***	0,71***	0,61**	1,10	0,77**
1e Antilliaans/Arubaans	2,43***	0,56***	0,42***	1,05	0,48***
1e overig westers	1,32***	0,61***	1,10	0,96	0,95
1e overig niet-westers	1,58***	0,73***	0,72*	0,89	0,90
2e Turks	2,16***	0,84***	0,30***	1,24*	0,68*
2e Marokkaans	3,81***	0,56***	0,37***	1,12	0,35***
2e Surinaams	2,55***	0,68*	0,58**	1,60***	0,56***
2e Antilliaans/Arubaans	2,38***	0,67*	0,60	1,13	0,76
2e overig westers	1,40***	0,85*	0,76	1,17*	0,75**
2e overig niet-westers	1,90***	0,79	0,27*	1,13	0,57*
Nagelkerkes R ²	0,05	0,02	0,01	0,00	0,01

*p < 0,05; **p < 0,01; ***p < 0,001

Tabel 5 Samenhang tussen etniciteit en de kans op een straf (regressieanalyses, gecontroleerd voor andere dader-, delict- en proceskenmerken)

	Effectparameters (odds ratio's)				
	Onv. gev. straf	Onv. taakstraf	Onv. Geld-boete	Vw. gev. straf	Vw. taakstraf
<i>Herkomst en generatie</i>					
Autochtoon (ref.)	-	-	-	-	-
1e Turks	1,04	0,78*	1,05	1,11	0,71*
1e Marokkaans	1,30	0,89	0,60*	1,15	0,87
1e Surinaams	1,01	1,04	0,88	1,09	0,88
1e Antilliaans/Arubaans	1,26	0,94	0,76	0,98	0,75*
1e overig westers	1,11	0,71***	1,24	1,05	0,98
1e overig niet-westers	1,24	0,98	0,93	0,91	0,96
2e Turks	1,70**	0,94	0,56	0,99	0,94
2e Marokkaans	1,35	0,84	0,88	0,92	0,75
2e Surinaams	1,36	0,95	1,27	1,41***	0,79
2e Antilliaans/Arubaans	1,62	0,81	1,07	0,95	1,10
2e overig westers	1,27	0,98	0,95	1,13	0,78*
2e overig niet-westers	0,93	0,78	0,39	0,90	0,87
Nagelkerkes R ²	0,83	0,43	0,26	0,19	0,31

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

De resultaten van het volledige regressiemodel zijn weergegeven in bijlage 1.

4.3 Etniciteit en sanctiehoogte

Hiervoor is beschreven hoe de etniciteit van de verdachte samenhangt met de kans om tot een bepaalde strafsoort te worden veroordeeld. In deze paragraaf onderzoeken we de samenhang tussen etniciteit en de strafmaat. Tabel 6 toont voor de verschillende herkomstgroepen de zwaarte van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf, taakstraf en geldboete en van de voorwaardelijke gevangenisstraf en taakstraf. De verschillen in strafhoogte tussen de herkomstgroepen zijn voor alle sancties statistisch significant, behalve voor de duur van de voorwaardelijke taakstraf.⁸ De duur van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf bedraagt voor autochtonen gemiddeld 314 dagen. Voor westerse allochtonen duurt deze straf gemiddeld 55 dagen langer en voor niet-westerse allochtonen 32 dagen langer. Het verschil in strafduur is het grootst met Turken van de eerste generatie: zij krijgen gemiddeld 460 dagen gevangenisstraf. Dat is 146 dagen langer dan de straf voor autochtonen. Maar er zijn ook herkomstgroepen die een kortere gevangenisstraf krijgen dan autochtonen. Zo is de gemiddelde strafduur voor Antillianen van de tweede generatie 282 dagen. Dat is 32 dagen korter dan de straf voor autochtonen.

Voor de andere sanctietypen zijn er ook steeds herkomstgroepen die zwaarder worden bestraft dan autochtonen, maar ook groepen die voor dat specifieke sanctietype lichter

⁸ Kruskal-Wallis-toetsen laten voor de verschillende sanctiesoorten respectievelijk zien: H = 48,78, 12 d.f., p < 0,001; H = 46,73, 12 d.f., p < 0,001; H = 29,54, 10 d.f., p < 0,001; H = 57,61, 12, d.f., p < 0,001; H = 6,55, 12 d.f., p = 0,89.

Raad voor de
rechtspraak

bestraft worden, zij het dat de verschillen klein zijn.⁹ De gemiddelde hoogte van de straf ligt voor autochtonen steeds (net) hoger dan het gemiddelde voor de niet-westerse herkomstgroepen. Bij westerse allochtonen is het beeld niet eenduidig: zij krijgen een kortere taakstraf dan autochtonen, maar een hogere geldboete en een langere voorwaardelijke gevangenisstraf.

De uitkomsten van de regressieanalyses voor de samenhang tussen herkomst en strafhoogte zijn weergegeven in tabel 7. Hier is nog niet gecontroleerd voor delict-, dader- en proceskenmerken. Uit de tabel blijkt dat de duur van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor Turken, Surinamers, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig westers' van de eerste generatie significant langer is in vergelijking met de strafduur voor autochtonen. Van de tweedegeneratieallochtonen krijgen alleen Surinamers een significant langere straf dan autochtonen. De duur van de onvoorwaardelijke taakstraf laat een ander beeld zien. Hier duurt de straf voor bijna alle eerstegeneratieallochtonen korter dan voor autochtonen. De strafduur van tweedegeneratieallochtonen verschilt niet significant van die van autochtonen. De geldboete blijkt voor Antillianen van de eerste generatie en daders uit de categorie 'Overig niet-westers' van de eerste generatie en voor Marokkanen van de tweede generatie significant lager te zijn dan voor autochtonen. Bij de duur van de voorwaardelijke gevangenisstraf is het beeld verdeeld. Turken, Marokkanen en daders uit de categorie 'Overig niet-westers' van de eerste generatie krijgen een kortere voorwaardelijke straf dan autochtonen, terwijl de straf bij Marokkanen en Surinamers van de tweede generatie langer is dan die van autochtonen. Deze verschillen zouden echter verklaard kunnen worden doordat de verschillende herkomstgroepen andere delict-, dader- en proceskenmerken hebben. In tabel 8 worden daarom de resultaten van de regressieanalyses gepresenteerd waarin wel gecontroleerd is voor die kenmerken.

Ook als gecontroleerd is voor delict-, dader- en proceskenmerken is de duur van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf voor Turken, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig westers' van de eerste generatie en voor Marokkanen van de tweede generatie nog altijd 8 tot 19% langer dan voor autochtonen. Zowel bij de duur van de onvoorwaardelijke en voorwaardelijke taakstraf als bij de hoogte van de geldboete blijken de verschillen tussen de herkomstgroepen niet langer statistisch significant te zijn. Dit betekent dat de verschillen die zichtbaar waren in tabel 7 verklaard kunnen worden doordat de herkomstgroepen van elkaar verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken. Er zijn nog wel straftoemetingsverschillen bij de duur van de voorwaardelijke gevangenisstraf. Marokkanen, Surinamers, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig niet-westers' van de eerste generatie krijgen een kortere voorwaardelijke gevangenisstraf dan autochtonen. Voor tweedegeneratieallochtonen zijn er geen significante verschillen.

Samenvattend: ook als gecontroleerd is voor delict-, dader- en proceskenmerken krijgen sommige herkomstgroepen een langere onvoorwaardelijke gevangenisstraf dan autochtonen. Daarentegen is de duur van de voorwaardelijke gevangenisstraf voor bijna alle groepen eerstegeneratieallochtonen juist korter dan die van autochtonen.

⁹ NB. Een lichtere bestraffing op een *bepaald sanctietype* betekent hier niet een lichtere bestraffing in het *algemeen*, omdat hier geen rekening wordt gehouden met combinaties van sancties: daders kunnen naast een straf van de ene soort of modaliteit ook nog tot straffen van andere soorten of modaliteit zijn veroordeeld.

Raad voor de
rechtspraak

De verschillende straffen laten soms dus een spiegelbeeldige relatie zien: meer van het ene straftype hangt vaak samen met minder van het andere straftype. Autochtonen hebben bijvoorbeeld een kleinere kans op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar een grotere kans om tot een andere straf veroordeeld te worden dan sommige allochtone groepen. In de volgende paragraaf wordt onderzocht wat dit betekent voor de totale sanctiezwaarte: heffen de tegengestelde effecten bij de verschillende straffen elkaar op, of blijven er ook verschillen in sanctiezwaarte bestaan als naar het hele sanctiepakket wordt gekeken?

Tabel 6 Gemiddelde strafmaat voor de daders die tot die straf zijn veroordeeld

	Onv. gev.straf (dagen)			Onv. taakstraf (uren)			Onv. geldboete (euro's)			Vw. gev.straf (dagen)			Vw. taakstraf (uren)		
	Mean	N	Std. dev.	Mean	N	Std. dev.	Mean	N	Std. dev.	Mean	N	Std. dev.	Mean	N	Std. dev.
Autochtoon	314	4.868	483	106	5.472	72	881	745	2.939	105	7.501	90	49	1.629	29
1e en 2e generatie westers	369	863	653	103	686	71	984	99	3.719	109	1.147	97	46	205	25
1e en 2e generatie niet-westers	346	3.967	506	99	2.361	70	777	229	2.174	101	4.353	84	46	616	25
<i>Herkomst en generatie</i>															
1e Turks	460	283	775	87	201	65	537	31	918	90	370	84	48	56	29
1e Marokkaans	290	568	444	92	283	64	866	22	2.101	94	596	81	44	78	21
1e Surinaams	345	655	488	101	443	72	1.579	46	4.951	100	771	85	47	128	28
1e Antilliaans/Arubaans	420	584	593	93	294	69	279	25	196	104	592	87	45	65	24
1e overig westers	434	329	958	97	233	71	1.570	47	7.240	111	426	103	45	90	23
1e overig niet- westers	352	563	508	96	411	70	858	49	3.539	93	646	80	47	134	24
2e Turks	316	243	564	97	167	67	-	-	-	101	274	88	46	39	27
2e Marokkaans	299	457	377	112	200	75	226	15	128	115	409	82	46	33	22
2e Surinaams	329	435	446	113	247	78	481	25	426	114	497	86	43	55	21
2e Antilliaans/Arubaans	282	82	301	95	47	70	-	-	-	112	86	86	48	14	24
2e overig westers	328	534	465	106	453	71	454	52	536	108	721	94	47	115	26
2e overig niet- westers	315	97	567	113	68	71	324	16	283	106	112	78	61	14	32
Totaal	332	9.698	520	104	8.519	71	868	1.073	3.169	104	13.001	89	48	2.450	28

Tabel 7 Samenhang tussen etniciteit en strafmaat (regressieanalyses, ongecontroleerd voor andere dader-, delict- en proceskenmerken)

Effectparameters					
	Duur onv. gevangenisstraf	Duur onv. taakstraf	Hoogte onv. geldboete	Duur vw. gevangenisstraf	Duur vw. taakstraf
Herkomst					
Autochtoon (ref.)	-	-	-	-	-
1e Turks	1,30***	0,82***	0,80	0,86**	0,98
1e Marokkaans	1,01	0,89*	0,85	0,92*	0,94
1e Surinaams	1,18**	0,94	1,13	0,98	0,97
1e Antilliaans/Arubaans	1,36	0,88**	0,57**	1,01	0,93
1e overig westers	1,24**	0,90	1,03	0,98	0,95
1e overig niet-westers	1,10	0,90**	0,75*	0,88**	0,98
2e Turks	0,98	0,91	0,65	0,99	0,95
2e Marokkaans	1,12	1,05	0,51**	1,21***	0,99
2e Surinaams	1,15*	1,05	0,91	1,15**	0,91
2e Antilliaans/Arubaans	1,07	0,89	0,60	1,16	1,00
2e overig westers	1,05	1,00	0,83	1,02	0,98
2e overig niet-westers	1,05	1,11	0,57	1,09	1,28
R ²	0,01	0,01	0,02	0,00	0,00

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Tabel 8 Samenhang tussen etniciteit en strafmaat (regressieanalyses, gecontroleerd voor andere dader-, delict- en proceskenmerken)

Effectparameters					
	Duur onv. Gevangenisstraf	Duur onv. taakstraf	Hoogte onv. geldboete	Duur vw. Gevangenisstraf	Duur vw. taakstraf
Herkomst					
Autochtoon (ref.)	-	-	-	-	-
1e Turks	1,19***	0,94	0,87	0,94	1,00
1e Marokkaans	1,01	0,96	0,80	0,91**	0,95
1e Surinaams	1,02	0,95	0,98	0,90***	0,99
1e Antilliaans/Arubaans	1,08*	0,95	0,78	0,92**	0,93
1e overig westers	1,14**	0,93	0,86	0,94	0,98
1e overig niet-westers	1,04	0,95	0,82	0,89***	1,02
2e Turks	1,05		0,92	0,94	0,96
2e Marokkaans	1,14**	0,93	0,70	1,04	0,92
2e Surinaams	0,97	0,97	1,20	0,95	0,93
2e Antilliaans/Arubaans	1,04	0,97	0,68	1,01	1,04
2e overig westers	0,99	0,99	0,97	0,96	0,95
2e overig niet-westers	1,04	0,96	0,56	0,98	1,10
R ²	0,60	0,38	0,38	0,50	0,15

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

De resultaten van het volledige regressiemodel zijn weergegeven in bijlage 2.

Raad voor de
rechtspraak

4.4 Etniciteit en combinaties van sancties

In de voorgaande paragrafen is uiteengezet hoe etniciteit samenhangt met de *kans* op bepaalde (on)voorwaardelijke straffen en met de *strafmaat* van die specifieke straffen. Uit de resultaten blijkt dat er tegengestelde effecten worden gevonden. Waar bepaalde herkomstgroepen bijvoorbeeld meer kans hebben op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, hebben zij minder kans op andere straftypen. De belangrijke vraag die daarbij rijst, is wat dit betekent voor de totale sanctiezwaarte: wegen de tegengestelde effecten bij de verschillende straffen tegen elkaar op, met als eindresultaat dat de ene herkomstgroep geen zwaardere sanctie krijgt dan de andere herkomstgroep? Of blijven er ook verschillen in sanctiezwaarte bestaan als naar het hele sanctiepakket wordt gekeken?

Tabel 9 laat zien wat het gemiddelde aantal sanctiepunten is voor de verschillende herkomstgroepen. Daarbij zijn drie soorten sanctiepunten berekend: ten eerste de sanctiepunten op basis van de onvoorwaardelijke sancties, ten tweede de sanctiepunten op basis van de voorwaardelijke sancties en ten derde de sanctiepunten op basis van zowel de onvoorwaardelijke als de voorwaardelijke sancties. Deze drie soorten sanctiepunten zijn bovendien steeds op twee manieren berekend: aan de hand van omreken-sleutel A, waar de onderlinge verhouding tussen de straffen gebaseerd is op wetgeving rondom de vervangende hechtenis, en aan de hand van omreken-sleutel B die meer aansluit bij de maatschappelijke percepties van de verhouding tussen de straffen.

Van alle herkomstgroepen blijken autochtonen voor de onvoorwaardelijke sancties gemiddeld de minste sanctiepunten te hebben en niet-westerse allochtonen de meeste. Dat geldt zowel voor omreken-sleutel A als B. Het hoogste aantal sanctiepunten is opgelegd aan Antillianen van de eerste generatie. Deze groep krijgt gemiddeld 115 (omreken-sleutel A) en 123 (omreken-sleutel B) sanctiepunten meer dan de autochtone daders. Als we alleen naar de sanctiepunten voor de voorwaardelijke sancties kijken, blijken autochtonen met 68 en 66 sanctiepunten voor omreken-sleutel A en B heel gemiddeld te scoren. Eerstegeneratiedaders uit de categorie 'Overig niet-westers' scoren met 58 en 55 sanctiepunten gemiddeld het laagst, terwijl Surinamers van de tweede generatie met respectievelijk 84 en 83 sanctiepunten het hoogst scoren. Deze gegevens zijn moeilijk te interpreteren omdat bijvoorbeeld een voorwaardelijke gevangenisstraf zowel een lichter substituut voor een onvoorwaardelijke gevangenisstraf kan zijn, als een zwaarder substituut voor een onvoorwaardelijke taakstraf. Daarom is het van belang om naar het totale sanctiepakket te kijken. De laatste twee kolommen van tabel 9 tonen aan dat de totale strafzwaarte voor autochtonen met een score van 188 (omreken-sleutel A) en 168 (omreken-sleutel B) het laagst is. Antillianen van de eerste generatie scoren met respectievelijk 302 en 291 sanctiepunten het hoogst. Deze verschillen zouden echter verklaard kunnen worden doordat de verschillende herkomstgroepen andere delict-, dader- en proceskenmerken hebben. Om dit te onderzoeken worden net als in de voorgaande paragrafen regressieanalyses verricht. Daarbij worden eerst weer analyses gedaan waarin geen rekening gehouden wordt met de verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken, en vervolgens worden diezelfde analyses verricht maar dan wordt er wel voor die kenmerken gecontroleerd.

In tabel 10 zijn de resultaten weergegeven van de regressieanalyses waarin geen rekening is gehouden met verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken. Bij de sanctiepunten van de onvoorwaardelijke sancties worden bijna alle herkomstgroepen

Raad voor de
rechtspraak

significant zwaarder gestraft dan de autochtone daders. Voor wat betreft de voorwaardelijke sancties blijken bij omrekenleutel A de Turken, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig, niet-westers' van de eerste generatie significant minder sanctiepunten te krijgen dan autochtonen, maar Surinamers van de tweede generatie krijgen er juist meer. Bij omrekenleutel B zijn alleen de verschillen met de laatste twee genoemde groepen significant. Uit de laatste twee kolommen van de tabel blijkt dat het aantal sanctiepunten voor het totale sanctiepakket voor bijna alle herkomstgroepen significant zwaarder is dan voor autochtonen.

Als echter gecontroleerd wordt voor verschillen in delict-, dader- en proceskenmerken, blijken de meeste verschillen tussen de autochtone en allochtone daders niet langer statistisch significant (zie tabel 11). Als omrekenleutel A wordt gehanteerd, is er voor wat betreft de sanctiepunten van de onvoorwaardelijke sancties geen enkel significant verschil meer tussen de herkomstgroepen. Als omrekenleutel B wordt gebruikt, blijken alleen Turken en Marokkanen van de tweede generatie nog significant meer sanctiepunten te krijgen dan autochtonen.

Voor het aantal sanctiepunten voor de voorwaardelijke straffen krijgen zowel bij omrekenleutel A als B Antillianen en daders uit de categorie 'Overig, niet-westers' van de eerste generatie nog altijd significant minder sanctiepunten dan autochtonen. Surinamers van de tweede generatie krijgen nog altijd meer sanctiepunten dan autochtonen.

Voor het totale sanctiepakket blijkt bij omrekenleutel A dat het aantal sanctiepunten van de diverse herkomstgroepen statistisch niet significant verschilt van het aantal sanctiepunten van autochtone daders. De verschillen tussen herkomstgroepen uit tabel 10 zijn dus te verklaren doordat de herkomstgroepen andere delict-, dader- en proceskenmerken hebben. Als wordt gekeken naar het aantal sanctiepunten dat is berekend aan de hand van omrekenleutel B, dan blijkt het aantal sanctiepunten van de meeste herkomstgroepen niet meer significant te verschillen van die van autochtone daders. Er zijn echter twee uitzonderingen: Turken van de eerste generatie en Marokkanen van de tweede generatie worden significant zwaarder gestraft dan autochtone daders. Het aantal sanctiepunten voor de Turkse daders van de eerste generatie is 9% hoger dan dat van autochtonen, dat van Marokkanen van de tweede generatie is 12% hoger.

Raad voor de
rechtspraak

Tabel 9 Gemiddeld aantal sanctiepunten (N = 20.840)

	N	Onvoorwaardelijk				Voorwaardelijk				Totaal			
		Omreken- sleutel A		Omreken- sleutel B		Omreken- sleutel A		Omreken- sleutel B		Omreken- sleutel A		Omreken- sleutel B	
		Mean	Std. dev.	Mean	Std. dev.	Mean	Std. dev.	Mean	Std. dev.	Mean	Std. dev.	Mean	Std. dev.
<i>Herkomst</i>													
Autochtoon	12.213	169	416	150	419	68	85	66	87	188	420	168	423
1e en 2e generatie westers	1.812	209	542	193	545	72	92	70	93	228	545	212	548
1e en 2e generatie niet-westers	6.815	227	444	213	448	67	81	65	82	245	448	231	452
<i>Herkomst en generatie</i>													
1e Turks	592	242	588	230	592	59	78	57	79	258	589	246	593
1e Marokkaans	914	205	431	194	434	64	78	62	79	223	434	211	437
1e Surinaams	1.212	215	422	200	425	67	82	65	83	233	426	217	429
1e Antilliaans/Arubaans	946	284	533	273	537	67	84	65	85	302	535	291	539
1e overig westers	704	229	711	214	710	71	94	68	96	248	713	232	713
1e overig niet- westers	1.100	206	420	192	423	58	74	55	76	222	424	207	427
2e Turks	413	215	481	200	485	70	85	68	86	234	485	219	489
2e Marokkaans	638	232	339	219	344	75	85	74	86	253	345	239	350
2e Surinaams	692	233	403	218	409	84	88	83	89	256	408	240	413
2e Antilliaans/Arubaans	134	189	265	177	270	75	86	73	87	210	278	197	283
2e overig westers	1.108	196	434	179	439	73	90	71	91	216	439	199	444
2e overig niet- westers	174	198	444	181	449	71	79	69	80	217	447	200	451
Totaal	20.840	191	442	174	446	68	85	66	86	210	446	192	449

Tabel 10 Samenhang tussen etniciteit en sanctiepunten (regressieanalyses, ongecontroleerd voor andere dader-, delict- en proceskenmerken)

	Effectparameters					
	Onvoorwaardelijk Omrekenleutel		Voorwaardelijk Omrekenleutel		Totaal Omrekenleutel	
	A	B	A	B	A	B
Herkomst						
Autochtoon (ref.)	-	-	-	-	-	-
1e Turks	1,12	1,28**	0,84*	0,88	1,13	1,27**
1e Marokkaans	1,58***	1,96***	0,90	0,97	1,40***	1,71***
1e Surinaams	1,44***	1,65***	0,95	0,99	1,32***	1,49***
1e Antilliaans/Arubaans	1,93***	2,36***	0,81**	0,90	1,65***	2,01***
1e overig westers	1,06	1,21*	0,93	0,94	1,06	1,19*
1e overig niet-westers	1,20**	1,37***	0,78***	0,80***	1,12*	1,23***
2e Turks	1,73***	1,94***	1,03	1,10	1,45***	1,65***
2e Marokkaans	2,55***	3,26***	0,92	1,04	1,98***	2,51***
2e Surinaams	2,05***	2,43***	1,36***	1,49***	1,75***	2,08***
2e Antilliaans/Arubaans	1,71**	2,04***	1,07	1,12	1,50**	1,73***
2e overig westers	1,27***	1,35***	1,06	1,11	1,18***	1,28***
2e overig niet-westers	1,62**	1,82***	0,97	1,06	1,45**	1,66***
R ²	0,01	0,02	0,00	0,00	0,02	0,02

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Tabel 11 Samenhang tussen etniciteit en sanctiepunten (regressieanalyses, gecontroleerd voor andere dader-, delict- en proceskenmerken)

	Effectparameters					
	Onvoorwaardelijk Omrekenleutel		Voorwaardelijk Omrekenleutel		Totaal Omrekenleutel	
	A	B	A	B	A	B
Herkomst						
Autochtoon (ref.)	-	-	-	-	-	-
1eTurks	0,99	1,03	0,90	0,95	1,02	1,09*
1eMarokkaans	0,97	1,03	0,98	1,01	0,97	1,02
1eSurinaams	1,01	1,01	0,93	0,95	0,98	0,99
1eAntilliaans/Arubaans	1,02	1,05	0,84**	0,87*	1,00	1,03
1eoverigwesters	0,95	1,01	0,98	0,99	0,97	1,03
1eoverigniet-westers	0,99	1,05	0,81***	0,82***	0,97	1,00
2eTurks	1,08	1,14*	0,94	0,95	1,02	1,07
2eMarokkaans	1,05	1,18***	0,88	0,91	1,02	1,12**
2eSurinaams	1,02	1,06	1,18	*	1,22**	1,00
2eAntilliaans/Arubaans	1,01	1,10	0,96	0,97	1,00	1,06
2eoverigwesters	1,04	1,06	1,00	1,03	1,00	1,02
2eoverigniet-westers	0,90	0,97	0,83	0,85	0,92	0,99
R ²	0,61	0,73	0,15	0,18	0,69	0,75

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001. De resultaten van het volledige regressiemodel zijn weergegeven in bijlage 3.

Raad voor de
rechtspraak

Conclusie

In de studie uit 2015 onderzochten we de rol van de etniciteit van de verdachte bij de toepassing van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf: zijn er allochtone groepen die een grotere kans hebben op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf of op een langere gevangenisstraf dan autochtonen? De resultaten toonden aan dat Turken van de tweede generatie – ook als rekening werd gehouden met verschillen in delict-, dader-, en proceskenmerken – een grotere kans op gevangenisstraf hebben. Een *langere* gevangenisstraf dan autochtone daders kregen Turken, Antillianen en daders uit de categorie 'Overig westers' van de eerste generatie, net als Marokkanen van de tweede generatie.

Het huidige onderzoek borduurt voort op die studie door ook andere sancties in het onderzoek te betrekken. De vraag is in hoeverre er in de data van het RISc-bestand van de studie uit 2015 nog sprake is van etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting als niet alleen naar de onvoorwaardelijke gevangenisstraf, maar ook naar (combinaties van) andere sancties en sanctiemodaliteiten wordt gekeken. De resultaten van dit onderzoek tonen aan dat de rol die etniciteit speelt bij de straftoemeting verschilt voor de diverse strafsoorten en -maten. Als in de analysemodellen alleen naar de samenhang tussen etniciteit en sanctietype gekeken wordt, en nog geen rekening wordt gehouden met andere straftoemetingsfactoren (delict-, dader- en proceskenmerken), blijken alle onderscheiden allochtone groepen weliswaar een grotere kans te hebben op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf dan autochtonen, maar daar staat tegenover dat zij bijna allemaal een kleinere kans hebben op een (on)voorwaardelijke taakstraf en veelal ook op een onvoorwaardelijke geldboete. Een grotere kans op de ene strafsoort gaat dus hand in hand met een kleinere kans op een andere strafsoort.

Wij zien echter ook dat etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting grotendeels verklaard kunnen worden door delict-, dader- en proceskenmerken. Dat betekent dat sommige herkomstgroepen wel anders gestraft worden dan autochtonen, maar dat de reden daarvan bijvoorbeeld is dat de verdachten in de ene herkomstgroep voor zwaardere delicten terechtstaan dan verdachten in de andere groep, of dat zij vaker problemen hebben op het gebied van werk en opleiding of relaties. Als in de analysemodellen rekening wordt gehouden met die delict-, dader- en proceskenmerken, blijkt dat de verschillen tussen herkomstgroepen veel kleiner zijn, maar dat zij niet helemaal verdwijnen. Tabel 12 bevat een overzicht waarin voor de verschillende strafsoorten en -maten en voor het totale aantal sanctiepunten is aangegeven welke herkomstgroepen significant anders worden bestraft dan autochtonen. Hieruit blijkt dat een aantal allochtone groepen een *grotere kans* heeft om tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf veroordeeld te worden, of tot een *langere* gevangenisstraf dan autochtonen, maar dat er bij de andere straffen bij ieder straftype een of meer herkomstgroepen blijken te zijn die een *kleinere* kans hebben om tot dat straftype veroordeeld te worden, of bij wie de sanctiemaat – voor dat specifieke straftype – *lager* is dan bij autochtonen. Er zijn echter geen herkomstgroepen aan te wijzen die stelselmatig voor alle sanctietypen significant anders gestraft worden dan autochtonen.

De vraag is nu: hoe wegen die tegengestelde effecten tegen elkaar op? Worden Turken van de tweede generatie nog steeds zwaarder gestraft als ook die andere sancties en combinaties van sancties worden meegenomen in de analyses? In de laatste twee kolommen van tabel 12 is te zien dat het antwoord op die vraag afhangt van de

omrekenleutel die wordt gehanteerd. Bij omrekenleutel A, die gebaseerd is op hoe de straffen zich bij vervangende hechtenis tot elkaar verhouden, blijken de verschillen te zijn verdwenen. Dit betekent dat verschillen in de toepassing van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf gecompenseerd worden in de toepassing van (combinaties van) andere sanctiesoorten, waardoor uiteindelijk de totale sanctiezwaarte voor autochtonen niet significant verschilt van die van allochtonen. Bij omrekenleutel B echter, waar de verhouding tussen de verschillende sanctietypen meer aansluit bij de maatschappelijke percepties daarover, zijn er nog wel twee herkomstgroepen die significant zwaarder worden gestraft dan autochtonen: Turken van de eerste generatie en Marokkanen van de tweede generatie.¹

Tabel 12 Overzicht van de herkomstgroepen die bij de verschillende sanctiesoorten, -modaliteiten en combinaties een grotere (+) of kleinere (-) kans op de straf hebben of een grotere (+) of kleinere (-) sanctiemaat hebben dan autochtonen

	Onv. gev. straf		Onv.taakstraf		Onv.Geldboete		Vw. gev. straf		Vw. Taakstraf		Vw geldboete		Sanctie punten (totaal)	
	Kans	Duur	Kans	Duur	Kans	Duur	Kans	Duur	Kans	Duur	Kans	Duur	A	B
Herkomst en generatie														
Autochtoon (ref.)														
1e Turks		+	-						-	-				+
1e Marokkaans					-				-					
1e Surinaams									-					
1e Antilliaans/ Arubaans		+							-	-				
1e overig westers		+	-											
1e overig niet- westers									-					
2e Turks	+													
2e Marokkaans		+												+
2e Surinaams								+						
2e Antilliaans/ Arubaans														
2e overig westers										-				
2e overig niet- westers														

¹ Dit verschil in uitkomsten tussen omrekenleutel A en B kan verklaard worden doordat de taakstraf en de geldboete bij omrekenleutel B minder gewicht hebben ten opzichte van de gevangenisstraf dan bij omrekenleutel A. Bij omrekenleutel B weegt gevangenisstraf dus zwaarder. Turken van de eerste generatie en Marokkanen van de tweede generatie worden hier zwaarder gestraft vanwege de langere gevangenisstraffen die zij kregen opgelegd.

Raad voor de
rechtspraak

Discussie

Uit dit onderzoek blijkt dat het beeld dat in de studie uit 2015 werd geschetst over de rol van de etniciteit van de verdachte bij de toepassing van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf ook opgaat voor andere straffen: er zijn etnische verschillen in de toepassing van die straffen, maar die verschillen worden kleiner, of zijn niet langer statistisch significant als rekening gehouden wordt met delict-, dader- en proceskenmerken. Desalniettemin zijn er bij bijna alle specifieke straftypen en -modaliteiten een of meerdere allochtone groepen die nog altijd significant zwaarder of lichter gestraft worden dan autochtonen. Met minstens 95% zekerheid kan gesteld worden dat deze verschillen niet op toeval gebaseerd zijn.¹

Uit deze studie blijkt ook dat sommige sanctietypen elkaars tegenpolen zijn: een kleinere kans op het ene straftype hangt vaak samen met een grotere kans op het andere straftype – en andersom. Opvallend is, dat er geen duidelijk patroon waarneembaar is: er is niet één bepaalde herkomstgroep aan te wijzen die structureel voor alle sanctietypen significant anders gestraft wordt dan autochtonen.²

Uit de resultaten van deze studie kan verder worden afgeleid dat er bij omreken sleutel A geen verschillen meer zijn in de totale sanctiezwaarte waartoe de onderscheiden herkomstgroepen zijn veroordeeld, maar dat het sanctiepakket voor de diverse herkomstgroepen is opgebouwd uit *andere* strafsoorten en -modaliteiten. Blijkbaar zijn rechters dus goed in staat om een uitruil te maken tussen verschillende strafsoorten, aangezien er uiteindelijk bij omreken sleutel A (de 'juridische' omreken sleutel) tussen de herkomstgroepen geen significante verschillen meer bestaan in de totale sanctiezwaarte.

Hoewel er bij omreken sleutel A geen straftoemingsverschillen tussen herkomstgroepen zijn, bestaan die er bij omreken sleutel B nog wel: Turken van de eerste generatie en Marokkanen van de tweede generatie worden zwaarder bestraft dan autochtonen. Dit verschil met omreken sleutel A maakt duidelijk dat de uitkomsten van het onderzoek afhangen van de gehanteerde omreken sleutel. Hoewel wij verschillende omreken sleutels hebben gebruikt (één die de onderlinge verhouding tussen straffen op het juridisch kader van de vervangende hechtenis baseert, en één die meer aansluit bij maatschappelijke percepties over de verhouding tussen straffen) blijft een omreken sleutel enigszins

¹ Bij de analyses is immers een $p < 0,05$ gehanteerd.

² Hierbij kan een rol spelen dat in het onderzoek een foutmarge is gehanteerd van 5%. Daardoor is er steeds 5% kans dat we van een gevonden verschil ten onrechte aannemen dat het een 'echt' verschil is dat niet op toeval berust (fout van de eerste soort). Van de statistisch significante effecten zoals die in tabel 12 zijn samengevat, zou echter op basis van kansberekening (een foutmarge van $0,05 \times 18$ significante verschillen = 0,9) maar 1 gevonden verschil ten onrechte als een 'echt' verschil zijn geduid. Dit zorgt niet voor een heel ander patroon. De foutmarge kan ook de andere kant op werken: dat wij onterecht aannemen dat er *geen* verschil is (fout van de tweede orde). Om na te gaan in hoeverre dit een rol speelt bij het gegeven dat een duidelijk patroon in tabel 12 ontbreekt, is van alle uitkomsten nagegaan of de herkomstgroepen wel significant samenhangen met de straftoemeting als een foutmarge van 10% wordt geaccepteerd. Bij de kans op een onvoorwaardelijke en voorwaardelijke gevangenisstraf zijn er dan respectievelijk 3 en 2 herkomstgroepen die nu wel een significant grotere kans op die straf hebben dan autochtonen. Bij de duur van de onvoorwaardelijke taakstraf en bij de duur van de voorwaardelijke gevangenisstraf zijn er respectievelijk 4 en 2 herkomstgroepen die tot een kortere straf veroordeeld worden dan autochtonen. Ook wanneer deze verschillen in tabel 12 zouden worden opgenomen, komt er echter nog altijd geen duidelijk patroon naar voren. Het is dus niet aannemelijk dat het ontbreken van een duidelijk patroon in de rol van etniciteit bij de straftoemeting aan de foutmarges geweten kan worden.

Raad voor de
rechtspraak

arbitrair.³ Daar komt bij dat we in deze studie wel veel soorten sancties hebben meegenomen, maar niet alle. Het hele sanctiepakket is moeilijk in het onderzoek te betrekken: wat houden de bijzondere voorwaarden bijvoorbeeld in als de dader zich aan de aanwijzingen van de reclassering moet houden? En hoe zwaar moet het meewegen dat een voorwerp verbeurd is verklaard, of dat een dader de bevoegdheid om een motorrijtuig te besturen is ontzegd? Om aan deze bezwaren tegemoet te komen zou in toekomstig onderzoek de omrekenleutel ook gebaseerd kunnen worden op de *ervaren* strafzwaarte, door bijvoorbeeld eerst te bestuderen hoe veroordeelden, rechters en de bevolking in het algemeen de zwaarte van bepaalde sancties ervaren.

Een ander aandachtspunt voor toekomstig onderzoek is de rol van het voorarrest bij het verklaren van etnische verschillen in de straftoemeting. Tijdens ons onderzoek bleek dat verschillen in de straftoemeting met name verdwijnen op het moment dat aan het onderzoeksmodel wordt toegevoegd of en hoe lang de verdachte in voorarrest heeft gezeten. Etnische verschillen in de straftoemeting kunnen dus grotendeels worden verklaard door etnische verschillen in de toepassing van het voorarrest. Toekomstige studies zouden zich daarom ook moeten richten op de vraag *waarom* sommige herkomstgroepen een grotere kans hebben om in voorarrest genomen te worden, of om *langer* in voorarrest te zitten dan andere herkomstgroepen.

Deze waaromvraag moet niet alleen ten aanzien van de toepassing van de voorlopige hechtenis gesteld worden, maar ook ten aanzien van de straftoemeting zelf: *waarom* krijgt de ene herkomstgroep vaker een gevangenisstraf en de andere groep vaker een taakstraf? Mogelijk liggen hier praktische redenen aan ten grondslag. Een voorbeeld is dat daders die geen vaste woon- of verblijfplaats in Nederland hebben niet in aanmerking komen voor een taakstraf of voor een voorwaardelijke straf waarbij reclasseringstoezicht is vereist, simpelweg omdat de reclassering deze dader dan niet goed kan bereiken.⁴ Praktische problemen bij de tenuitvoerlegging van dergelijke sancties worden ook voorzien als de dader de Nederlandse taal niet machtig is, bijvoorbeeld omdat er bij de tenuitvoerlegging van taakstraffen geen tolk aanwezig is.⁵ Kortom: er kunnen legitieme redenen zijn om de ene dader tot een andere strafsoort te veroordelen dan de andere, maar dit onderzoek was niet gericht op beantwoording van de vraag *waarom* een bepaalde straf vaker aan de ene dan aan de andere herkomstgroep wordt opgelegd. Voor verklaringen op dat gebied is ander onderzoek nodig.

Samengevat tonen de resultaten van dit onderzoek aan dat diverse herkomstgroepen significant anders gestraft worden dan autochtonen, maar dat deze verschillen grotendeels verklaard kunnen worden doordat de groepen andere delict-, dader- en proceskenmerken hebben. Als voor die kenmerken gecontroleerd wordt, zijn de verschillen in de straftoemeting veel kleiner, maar niet helemaal verdwenen. Bij bijna iedere strafsoort zijn er nog herkomstgroepen aan te wijzen die anders gestraft worden

³ Zelfs voor de 'juridische' omrekenleutel die geldt voor de omzetting van taakstraffen en geldboetes naar vervangende hechtenis, is het maar de vraag in hoeverre deze geschikt is om opgelegde straffen naar één sanctiezwaarte om te rekenen. De zware omrekenfactor voor een onverrichte taakstraf (voor iedere twee uur taakstraf staat één dag vervangende hechtenis), behelst een punitief element: als een zware stok achter de deur moet de vervangende hechtenis de dader motiveren om de taakstraf te volbrengen. Dit punitieve element speelt bij de oplegging of 'uitruil' van verschillende strafsoorten in principe geen rol.

⁴ Zie bijvoorbeeld: ECLI:NL:GHAMS:2016:172.

⁵ Wermink, De Keijser & Schuyt 2012.

Raad voor de
rechtspraak

dan autochtonen. Waar sommige allochtone groepen meer kans hebben op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf, blijken zij een kleinere kans te hebben om tot een ander straftype veroordeeld te worden. Over het algemeen laat dit onderzoek zien dat bepaalde herkomstgroepen van de eerste en tweede generatie meer kans hebben op de zwaarste strafsoort, en juist ondervertegenwoordigd zijn in de lichtere strafsoorten zoals taakstraf en geldboete. Als alle sancties bij elkaar opgeteld worden door ze om te rekenen naar sanctiepunten, blijken er bij de ene omrekenleutel helemaal geen etnisch gerelateerde straftoemetingsverschillen meer te bestaan, terwijl er bij de andere omrekenleutel nog twee herkomstgroepen zijn die significant zwaarder bestraft worden dan autochtone daders. Net als in de studie uit 2015 blijkt het ook in dit vervolgonderzoek niet mogelijk om etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting volledig te verklaren uit de opgenomen delict-, dader- en proceskenmerken.

Tot slot zij nog eens benadrukt dat ons onderzoek alleen de *samenhang* toont tussen etniciteit en straf; het kan niets zeggen over causaliteit. De verschillen tussen herkomstgroepen die we vonden in de oplegging van de verschillende strafsoorten hoeven dus niet rechtstreeks veroorzaakt te zijn door etniciteit omdat verschillen ook veroorzaakt kunnen zijn door andere factoren die wij niet in ons onderzoek hebben kunnen betrekken. Dergelijke ongemeten factoren zijn bijvoorbeeld de houding van de verdachte ter zitting, de materiële ernst van het delict (de ene diefstal is bijvoorbeeld de andere niet) en kenmerken van het slachtoffer. Om erachter te komen of etniciteit een causale relatie heeft met de straftoemeting, is een ander soort onderzoek nodig, bijvoorbeeld onderzoek met een experimenteel design.

Raad voor de
rechtspraak

Literatuur

Crow 2005 M.S. Crow, *Florida's evolving sentencing policy. An analysis of the impact of sentencing guidelines transformations* (diss. Florida State University), Electronic theses, treatises and dissertations, paper 2995, 2005.

Nagtegaal, Van der Horst & Schönberger 2011 M.H. Nagtegaal, M.P. van der Horst & H.J.M. Schönberger, *Inzicht in de verblijfsduur van tbs-gestelden. Cijfers en mogelijke verklaringen*. Den Haag: WODC/Boom Juridische uitgevers 2011.

Peduzzi e.a. 1996 P. Peduzzi e.a., 'A simulation study of the number of events per variable in logistic regression analysis'. *Journal of Clinical Epidemiology* 1996, 49(12), p. 1373-1379.

Ruiter & Tolsma 2010 S. Ruiter & J. Tolsma, 'Taakstraffen langs de lat. Strafopvattingen van Nederlanders'. *Rechtstreeks*, 2010, 3.

Steffensmeier, Ulmer & Kramer 1998 D. Steffensmeier, J.T. Ulmer & J.H. Kramer, 'The interaction of race, gender, and age in criminal sentencing. The punishment cost of being young, black, and male'. *Criminology*, 1998, 36, p. 763-797.

Wartna e.a. 2011 B.S.J. Wartna, N. Tollenaar, M. Blom, S.M. Alma, I.M. Bregman & A.A.M. Essers, *Recidivebericht 2002- 2008. Ontwikkelingen in de strafrechtelijke recidive van Nederlandse justitiabelen*. Den Haag: WODC 2011.

Wermink e.a. 2012 H. Wermink, J.W. de Keijser, & P.M. Schuyt (2012), 'Verschillen in straftoemeting in soortgelijke zaken. Een kwantitatief onderzoek naar de rol van specifieke kenmerken van de dader'. *Nederlands Juristenblad*, 87, 726-733.

Wermink e.a. 2015 H. Wermink, S.G.C. van Wingerden, J.A. van Wilsem & P. Nieuwbeerta, *Etnisch gerelateerde verschillen in de straftoemeting*. Research Memoranda 2015/1. Den Haag: Raad voor de rechtspraak 2015.

Van Wingerden & Van Wilsem 2014 S.G.C. van Wingerden & J.A. van Wilsem, 'Straffen omvat meer dan gevangenisstraf. De effecten van daderkenmerken op de straftoemeting voor het gehele sanctiepakket'. *Tijdschrift voor Criminologie*, 2014, (56)1, p. 3-23.

Bijlage 1

Samenhang tussen etniciteit en de kans op een straf (regressieanalyses, volledige model)

	Effectparameters (odds ratio's)				
	Onv. gev. straf	Onv. taakstraf	Onv. geldboete	Vw. gev. straf	Vw. taakstraf
Herkomst (autochtoon = ref)					
1e Turks	1,04	0,78*	1,05	1,11	0,71*
1e Marokkaans	1,30	0,89	0,60*	1,15	0,87
1e Surinaams	1,01	1,04	0,88	1,09	0,88
1e Antilliaans/Arubaans	1,26	0,94	0,76	0,98	0,75*
1e overig westers	1,11	0,71***	1,24	1,05	0,98
1e overig niet-westers	1,24	0,98	0,93	0,91	0,96
2e Turks	1,70**	0,94	0,56	0,99	0,94
2e Marokkaans	1,35	0,84	0,88	0,92	0,75
2e Surinaams	1,36	0,95	1,27	1,41***	0,79
2e Antilliaans/Arubaans	1,62	0,81	1,07	0,95	1,10
2e overig westers	1,27	0,98	0,95	1,13	0,78*
2e overig niet-westers	0,93	0,78	0,39	0,90	0,87
Delictkenmerken					
Maximale strafdreiging (> 6 jaar = ref)					
0-1 jaar	0,54*	0,27***	8,77***	0,32***	1,79***
1-2 jaar	0,62*	0,69**	1,83*	0,48***	1,35
2-4 jaar	0,67**	0,55***	1,85**	0,59***	1,54***
4-6 jaar	0,82	1,04	1,66*	0,90	1,12
Maximumstraf onbekend	0,78	0,31***	6,75***	0,24***	1,12
Delicttype ernstigste delict (mishandeling = ref)					
Bedreiging	1,25	0,66**	1,20	1,30*	1,01
Diefstal met geweld	1,45*	1,05	0,52	1,41***	0,71
Zeden	1,80***	1,18	0,27***	1,94***	0,43***
Levensdelicten	1,27	1,29*	0,82	1,12	0,37***
Overige geweldsdelicten	1,00	0,93	0,43	1,41	0,69
Valsheidsmisdrijven	1,38	1,47**	0,94	1,35*	0,53***
Eenvoudige diefstal	1,79***	1,21	1,05	1,13	0,50***
Gekwalificeerde diefstal	1,21	1,09	0,33***	1,05	0,89
Overige vermogensdelicten	1,76***	2,12***	0,53**	1,48***	0,64**
Vernieling	0,74	0,52***	2,29**	0,48***	0,98
Openbare orde	1,01	1,45***	0,37***	1,24**	0,83
Opiumwet	1,32	1,85***	0,92	1,69***	0,54***
WVW	1,63	1,74***	1,55*	0,59***	0,18***
Overige delicten	1,19	2,07***	0,45***	2,62***	0,49***
Aantal delicten	1,15***	1,29***	1,08	1,23***	1,01
Proceskenmerken					
Voorarrest (j/n)	2,39***	2,01***	0,42***	2,86***	0,82***
Duur van het voorarrest in maanden	9,51***	0,40***	0,84***	0,90***	0,27***
Ontkent	1,05	0,77***	1,16	0,71***	0,89

	Effectparameters (odds ratio's)				
	Onv. gev. straf	Onv. taakstraf	Onv. geldboete	Vw. gev. straf	Vw. taakstraf
Arrondissement (Utrecht = ref)					
Alkmaar	0,89	1,19	1,21	0,73**	1,48*
Almelo	1,16	1,15	0,56*	1,24	0,76
Amsterdam	0,56***	0,94	1,15	0,73***	1,56***
Arnhem	0,66*	0,90	0,69	0,70***	1,40*
Assen	1,05	0,72**	1,07	0,78*	0,78
Breda	0,93	1,35*	0,70	1,20	0,79
Den Bosch	0,90	0,98	1,29	1,16	0,57***
Den Haag	0,92	1,34**	0,78	1,06	1,10
Dordrecht	0,92	1,06	0,96	1,94***	0,14***
Groningen	0,88	1,17	0,76	0,67***	1,38*
Haarlem	1,18	0,96	1,18	0,76**	1,22
Leeuwarden	1,38	1,17	0,66	0,73**	0,72
Maastricht	0,55**	1,22	1,11	0,67***	1,47*
Middelburg	1,11	1,30	1,06	0,54***	2,03***
Roermond	1,27	0,88	0,58	0,75*	1,17
Rotterdam	0,89	0,78*	0,86	1,16	0,58***
Zutphen	1,10	0,98	1,09	1,04	0,80
Zwolle	0,74	1,00	0,88	0,71***	1,16
Daderkenmerken					
Vrouw (man = ref)	0,80*	0,87*	0,65***	0,79***	1,44***
Leeftijd (21-30 = ref)					
18-21 jaar	0,88	1,29***	0,93	1,05	1,19*
31-40 jaar	1,00	0,90*	1,00	1,04	0,94
41-50 jaar	0,83	0,77***	1,15	0,93	1,10
51+	0,99	0,54***	1,44**	1,00	0,84
Aantal eerdere veroordelingen in de afgelopen 5 jaar					
voor vermogensdelicten	1,03	0,97	0,96	1,01	1,01
voor geweldsdelicten	1,03	0,99	0,91	1,04	0,87*
voor overige delicten	1,02	1,00	1,02	1,01	0,97
Aantal eerdere gevangenisstraffen	1,05***	0,96***	0,97*	0,96***	0,95***
Sociale omstandigheden van de dader					
Wonen	1,58***	0,66***	0,98	1,02	0,89
Wonen onbekend	1,45*	0,77**	1,36	0,83***	0,83
Opleiding en werk	1,08	0,98	1,10	1,01	0,88*
Financiën	1,11	1,17***	0,44***	1,12**	0,98
Relaties met partner en familie	0,95	0,95	0,78**	1,07*	1,19***
Relaties met vrienden	1,15	1,05	1,38**	0,97	0,70***
Drugsgebruik	1,02	0,87**	0,96	1,04	0,87*
Alcoholgebruik	1,05	1,26***	1,08	1,13***	1,00
Emotioneel welzijn	0,91	0,67***	0,82*	1,14***	0,96
Denkpatronen, gedrag en vaardigheden	1,12	0,89	0,59***	1,29***	1,22*
Houding	1,23*	0,89*	1,36**	0,75***	0,78***
Constant	0,03***	1,90***	0,10***	0,78*	0,32***
Nagelkerke R ²	0,83	0,43	0,26	0,19	0,31

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Bijlage 2

Samenhang tussen etniciteit en strafmaat (regressieanalyses, volledige model)

	Effectparameters				
	Onv. gev. straf	Onv. taakstraf	Onv. geldboete	Vw. gev. straf	Vw. taakstraf
Herkomst (autochtoon = ref)					
1e Turks	1,19***	0,94	0,87	0,94	1,00
1e Marokkaans	1,01	0,96	0,80	0,91**	0,95
1e Surinaams	1,02	0,95	0,98	0,90***	0,99
1e Antilliaans/Arubaans	1,08*	0,95	0,78	0,92**	0,93
1e overig westers	1,14**	0,93	0,86	0,94	0,98
1e overig niet-westers	1,04	0,95	0,82	0,89***	1,02
2e Turks	1,05	0,92	0,94	0,96	0,95
2e Marokkaans	1,14**	0,93	0,70	1,04	0,92
2e Surinaams	0,97	0,97	1,20	0,95	0,93
2e Antilliaans/Arubaans	1,04	0,97	0,68	1,01	1,04
2e overig westers	0,99	0,99	0,97	0,96	0,95
2e overig niet-westers	1,04	0,96	0,56	0,98	1,10
Delictkenmerken					
Maximale strafdreiging (> 6 jaar = ref)					
0-1 jaar	0,45***	0,40***	0,78	0,41***	0,71***
1-2 jaar	0,64***	0,68***	1,05	0,67***	0,84*
2-4 jaar	0,56***	0,61***	1,11	0,60***	0,79***
4-6 jaar	0,72***	0,85***	1,07	0,82***	0,92
Maximumstraf onbekend	0,87	0,69***	1,25	0,74***	0,64***
Delicttype ernstigste delict (mishandeling = ref)					
Bedreiging	0,95	0,89*	0,97	0,87*	0,90
Diefstal met geweld	1,65***	1,21***	1,17	1,41***	1,14
Zeden	1,60***	1,52***	2,41***	1,92***	1,04
Levensdelicten	2,10***	1,49***	0,71	1,77***	1,14
Overige geweldsdelicten	1,66***	1,35**	1,31	1,51***	1,23
Valsheidsmisdrijven	1,78***	1,78***	12,01***	1,89***	1,41***
Eenvoudige diefstal	1,00	0,94	1,00	0,89**	0,87*
Gekwalificeerde diefstal	1,16***	1,13***	1,55*	1,04	1,00
Overige vermogensdelicten	1,40***	1,63***	1,50*	1,54***	1,34***
Vernieling	0,75*	0,74***	0,90	0,65***	0,83*
Openbare orde	1,19***	1,10**	1,54**	1,22***	1,03
Opiumwet	1,40***	1,49***	3,54***	1,41***	1,27**
WVW	3,30***	1,60***	2,50***	1,94***	1,08
Overige delicten	1,36***	1,78***	1,86***	1,99***	1,25***
Aantal delicten	1,16***	1,12***	1,11**	1,12***	1,07***
Proceskenmerken					
Voorarrest (j/n)	0,66***	1,23***	1,15	1,37***	1,11***
Duur van het voorarrest in maanden	1,28***	1,04***	1,08*	1,12***	1,04
Ontkent	0,96	0,95**	0,95	0,93***	1,03
Arrondissement (Utrecht = ref)					

	Effectparameters				
	Onv. gev. straf	Onv. taakstraf	Onv. geldboete	Vw. gev. straf	Vw. taakstraf
Alkmaar	1,09	1,02	1,16	1,29***	1,06
Almelo	1,06	1,01	0,87	1,10**	0,86*
Amsterdam	1,03	1,05*	1,01	1,07**	1,00
Arnhem	1,18***	1,06	1,01	1,26***	1,15**
Assen	1,37***	1,05	1,04	1,13**	0,88*
Breda	1,03	1,04	0,77	0,92*	0,93
Den Bosch	1,06	1,01	0,94	1,06*	1,06
Den Haag	1,48***	1,13**	1,02	1,21***	0,70*
Dordrecht	1,03	1,08*	0,90	1,20***	0,98
Groningen	1,15***	1,01	0,99	1,09***	1,05
Haarlem	1,33***	1,25***	0,81	1,26***	0,87
Leeuwarden	1,31***	1,07	1,01	1,30***	0,89*
Maastricht	1,03	1,02	0,57	**	1,08
Middelburg	1,23***	1,18***	1,10	1,52***	1,00
Roermond	0,99	0,97	0,97	1,03	1,06
Rotterdam	1,08	0,96	1,02	0,96	0,97
Zutphen	1,06	0,94	0,88	1,15***	1,00
Zwolle	1,02	0,91**	0,84	1,07	0,92
Daderkenmerken					
Vrouw (man = ref)	0,83***	0,96	0,83*	1,00	1,05
Leeftijd (21-30 = ref)					
18-21 jaar	0,89***	0,94**	0,66***	0,95**	0,97
31-40 jaar	1,05*	1,00	1,03	1,04*	0,98
41-50 jaar	1,08**	0,98	1,17	1,04	0,98
51+	1,07	0,95	1,11	1,08**	1,00
Aantal eerdere veroordelingen in de afgelopen 5 jaar					
voor vermogensdelicten	0,99	0,98	0,98	0,99	1,01
voor geweldsdelicten	1,01	0,99	0,99	0,99	1,00
voor overige delicten	1,00	1,00	1,02	0,99*	0,98*
Aantal eerdere gevangenisstraffen	1,00	1,00	0,97*	1,00	1,00
Sociale omstandigheden van de dader					
Wonen	1,02	0,97	0,88	0,94***	1,01
Wonen onbekend	1,27***	1,05	1,20	1,08***	1,13
Opleiding en werk	1,01	0,95**	0,85*	0,93***	0,95*
Financiën	1,12***	1,03	0,91	1,04*	1,01
Relaties met partner en familie	0,97	0,92***	1,02	0,99	1,00
Relaties met vrienden	1,18***	1,10***	0,90	1,07***	1,02
Drugsgebruik	0,93***	0,96*	0,91	0,96**	1,00
Alcoholgebruik	0,93***	0,97*	1,07	0,95***	1,00
Emotioneel welzijn	0,93***	1,02	1,00	1,06***	1,03
Denkpatronen, gedrag en vaardigheden	0,92**	0,94**	0,97	0,98	1,05
Houding	1,02	0,99	0,94	0,95**	0,94*
Constant	55,43***	75,95***	251,75***	35,75***	44,87***
R ²	0,60	0,38	0,38	0,50	0,15

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Bijlage 3

Samenhang tussen etniciteit en sanctiepunten (regressieanalyses, volledige model)

	Effectparameters					
	Onvoorwaardelijk Omrekenleutel		Voorwaardelijk Omrekenleutel		Totaal Omrekenleutel	
	A	B	A	B	A	B
Herkomst (autochtoon = ref)						
1e Turks	0,99	1,03	0,90	0,95	1,02	1,09*
1e Marokkaans	0,97	1,03	0,98	1,01	0,97	1,02
1e Surinaams	1,01	1,01	0,93	0,95	0,98	0,99
1e Antilliaans/Arubaans	1,02	1,05	0,84**	0,87*	1,00	1,03
1e overig westers	0,95	1,01	0,98	0,99	0,97	1,03
1e overig niet-westers	0,99	1,05	0,81***	0,82***	0,97	1,00
2e Turks	1,08	1,14*	0,94	0,95	1,02	1,07
2e Marokkaans	1,05	1,18***	0,88	0,91	1,02	1,12*
2e Surinaams	1,02	1,06	1,18*	1,22**	1,00	1,05
2e Antilliaans/Arubaans	1,01	1,10	0,96	0,97	1,00	1,06
2e overig westers	1,04	1,06	1,00	1,03	1,00	1,02
2e overig niet-westers	0,90	0,97	0,83	0,85	0,92	0,99
Delictkenmerken						
Maximale strafdreiging (> 6 jr = ref)						
0-1 jaar	0,29***	0,33***	0,35***	0,30***	0,32***	0,31***
1-2 jaar	0,53***	0,51***	0,46***	0,43***	0,57***	0,51***
2-4 jaar	0,45***	0,48***	0,55***	0,50***	0,51***	0,50***
4-6 jaar	0,81***	0,76***	0,76***	0,76***	0,81***	0,77***
Maximumstraf onbekend	0,36***	0,44***	0,29***	0,27***	0,31***	0,33***
Delicttype ernstigste delict (mishandeling = ref)						
Bedreiging	0,80**	0,93	1,10	1,13	0,85**	0,99
Diefstal met geweld	1,81***	1,90***	1,44***	1,55***	1,79***	1,97***
Zeden	1,94***	1,78***	1,88***	2,14***	2,03***	2,17***
Levensdelicten	2,38***	2,27***	1,20*	1,32***	2,37***	2,50***
Overige geweldsdelicten	1,71***	1,76***	1,58***	1,67***	1,70***	1,83***
Valsheidsmisdrijven	2,32***	2,13***	1,34**	1,53***	2,23***	2,25***
Eenvoudige diefstal	1,32***	1,33***	0,70***	0,82**	1,06	1,16***
Gekwalificeerde diefstal	1,28***	1,36***	0,97	1,02	1,20***	1,30***
Overige vermogensdelicten	2,50***	2,20***	1,29***	1,46***	2,05***	2,07***
Vernieling	0,60***	0,74***	0,59***	0,55***	0,55***	0,61***
Openbare orde	1,32***	1,28***	1,18**	1,25***	1,31***	1,32***
Opiumwet	1,93***	1,94***	1,50***	1,67***	1,81***	1,96***
WVW	4,59***	3,44***	0,45***	0,62***	2,74***	2,43***
Overige delicten	2,25***	1,94***	2,18***	2,57***	2,14***	2,25***

	Effectparameters					
	Onvoorwaardelijk Omreken sleutel		Voorwaardelijk Omreken sleutel		Totaal Omreken sleutel	
	A	B	A	B	A	B
Aantal delicten	1,26***	1,22***	1,25***	1,26***	1,23***	1,23***
Proceskenmerken						
Voorarrest	2,20***	2,23***	1,96***	2,31***	1,84***	2,14***
Duur voorarrest in maanden	1,34***	1,49***	0,94***	0,95***	1,27***	1,37***
Ontkent	0,90***	0,94**	0,69***	0,70***	0,90***	0,91***
Arrondissement (Utrecht = ref)						
Alkmaar	1,08	1,08	0,97	0,93	1,09**	1,08
Almelo	0,99	1,05	1,06	1,11	1,03	1,11**
Amsterdam	0,85***	0,87***	0,90*	0,86**	0,91***	0,89***
Arnhem	0,91*	0,94	0,94	0,90	1,02	1,02
Assen	0,99	1,09	0,76***	0,78***	0,99	1,06
Breda	1,05	1,04	0,94	0,97	1,03	1,03
Den Bosch	0,99	1,02	0,96	1,01	1,01	1,06
Den Haag	1,39***	1,47***	1,16	1,34***	1,35***	1,55***
Dordrecht	1,01	1,03	0,88	0,84*	1,01	0,99
Groningen	1,01	1,10**	0,87**	0,85**	1,03	1,07
Haarlem	1,36***	1,40***	0,75***	0,79**	1,25***	1,29***
Leeuwarden	1,09	1,09	0,91	0,88	1,10*	1,07
Maastricht	1,05	1,07	0,76**	0,70***	1,00	0,97
Middelburg	1,00	1,09	0,95	0,94	1,15***	1,22***
Roermond	0,82***	0,89***	0,94	1,00	0,89***	0,98
Rotterdam	0,97	1,04	0,88*	0,90	0,98	1,04
Zutphen	0,98	1,03	0,99	1,02	1,02	1,07
Zwolle	0,86**	0,88**	0,76***	0,75***	0,89***	0,90**
Daderkenmerken						
Vrouw (man = ref)	0,75***	0,77***	1,01	0,95	0,82***	0,80***
Leeftijd (21-30 = ref)						
18-21 jaar	0,96	0,92***	1,06	1,05	0,95**	0,90***
31-40 jaar	0,97	0,99	1,05	1,05	0,99	1,01
41-50 jaar	0,88***	0,92**	1,05	1,01	0,94**	0,96*
51+	0,75***	0,84***	1,11*	1,09	0,88***	0,94*
Aantal eerdere veroordelingen in de afgelopen 5 jaar						
voor vermogensdelicten	0,98	0,99	1,00	1,00	0,99	0,99
voor geweldsdelicten	1,01	1,03	0,99	1,00	1,01	1,03*
voor overige delicten	1,00	1,00	0,99	1,00	1,00	1,00
Aantal eerdere gevangenisstraffen	1,01**	1,01***	0,96***	0,96***	1,00	1,01***
Sociale omstandigheden van de dader						
Wonen	1,02	1,13***	0,95	0,96	1,00	1,07***
Wonen onbekend	1,30***	1,52***	0,85***	0,87**	1,23***	1,38***
Opleiding en werk	0,98	1,01	0,91***	0,93**	0,96**	0,99
Financiën	1,12***	1,13***	1,10**	1,11***	1,11***	1,12***
Relaties met partner en familie	0,91***	0,91***	1,10***	1,08**	0,96**	0,96**
Relaties met vrienden	1,21***	1,21***	0,92*	0,95	1,16***	1,19***
Drugsgebruik	0,95*	0,96*	0,98	0,99	0,94***	0,95***
Alcoholgebruik	1,09***	1,06***	1,04	1,05*	1,04**	1,02
Emotioneel welzijn	0,78***	0,83***	1,15***	1,15***	0,90***	0,95**

de Rechtspraak

Raad voor de
rechtspraak

	Effectparameters					
	Onvoorwaardelijk Omreken sleutel		Voorwaardelijk Omreken sleutel		Totaal Omreken sleutel	
	A	B	A	B	A	B
Denkpatronen, gedrag en vaardigheden	0,90**	0,94*	1,23***	1,22***	0,96	1,00
Houding	1,06*	1,05*	0,72***	0,73***	1,00	1,00
Constant	13,25***	5,40***	15,91***	10,65***	23,24***	9,21***
R ²	0,61	0,73	0,15	0,18	0,69	0,75

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Bijlage 4

Samenhang tussen etniciteit en de kans op voorarrest (regressieanalyses, volledige model)

	Effectparameters (odds ratio's) voorarrest
<i>Herkomst (autochtoon = ref)</i>	
1e Turks	1,48***
1e Marokkaans	1,40**
1e Surinaams	1,35***
1e Antilliaans/Arubaans	1,16
1e overig westers	1,34**
1e overig niet-westers	1,23*
2e Turks	1,92***
2e Marokkaans	1,80***
2e Surinaams	1,23
2e Antilliaans/Arubaans	1,32
2e overig westers	1,07
2e overig niet-westers	1,53
Delictkenmerken	
<i>Maximale strafdreiging (> 6 jaar = ref)</i>	
0-1 jaar	0,05***
1-2 jaar	0,15***
2-4 jaar	0,16***
4-6 jaar	0,52***
Maximumstraf onbekend	0,19***
<i>Delicttype ernstigste delict (mishandeling = ref)</i>	
Bedreiging	1,57**
Diefstal met geweld	2,66***
Zeden	0,67***
Levensdelicten	2,96***
Overige geweldsdelicten	2,71**
Valsheidsmisdrijven	0,31***
Eenvoudige diefstal	0,90
Gekwalificeerde diefstal	1,17
Overige vermogensdelicten	1,95***
Vernieling	0,50***
Openbare orde	1,05
Opiumwet	2,66***
WVW	0,18***
Overige delicten	1,42***
Aantal delicten	1,71***
Proceskenmerken	
Ontkent	1,28***
<i>Arrondissement (Utrecht = ref)</i>	
Alkmaar	0,29***
Almelo	1,04
Amsterdam	0,70**
Arnhem	0,66***
Assen	0,30***

	Effectparameters (odds ratio's)
	voorarrest
Breda	0,57***
Den Bosch	0,65***
Den Haag	0,55***
Dordrecht	0,69*
Groningen	0,31***
Haarlem	0,61***
Leeuwarden	0,43***
Maastricht	0,37***
Middelburg	0,67*
Roermond	0,76
Rotterdam	0,90
Zutphen	0,84
Zwolle	0,37***
Daderkenmerken	
Vrouw (man = ref)	0,55***
Leeftijd (21-30 = ref)	
18-21 jaar	0,95
31-40 jaar	0,86**
41-50 jaar	0,79***
51+	0,75***
<i>Aantal eerdere veroordelingen in de afgelopen 5 jaar</i>	
voor vermogensdelicten	1,07*
voor geweldsdelicten	1,19***
voor overige delicten	0,97
Aantal eerdere gevangenisstraffen	1,10***
<i>Sociale omstandigheden van de dader</i>	
Wonen	1,66***
Wonen onbekend	22,39***
Opleiding en werk	0,90*
Financiën	1,12*
Relaties met partner en familie	1,14**
Relaties met vrienden	1,51***
Drugsgebruik	1,02
Alcoholgebruik	1,11**
Emotioneel welzijn	0,70***
Denkpatronen, gedrag en vaardigheden	1,41***
Houding	0,80***
Constant	2,69***
R ²	0,48

* p < 0,05; ** p < 0,01; *** p < 0,001.

Raad voor de
rechtspraak

Over de auteurs

Dr. mr. Sigrid van Wingerden is universitair docent bij het Instituut voor Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden. Eerder publiceerde zij onder andere over de praktijk van de schadevergoeding voor slachtoffers, de straftoemeting bij moord en doodslag en de rol van het recidiverisico bij de straftoemeting.

Dr. Hilde Wermink is universitair docent bij het Instituut voor Strafrecht en Criminologie van de Universiteit Leiden. Eerder publiceerde zij onder andere over de effecten van straffen op recidive en over het incapacitatie-effect van gevangenisstraffen. Samen met andere auteurs heeft zij eerder gepubliceerd over determinanten van straftoemeting.